

Sewe ɲa wi yen na para

DANIYELI

wi senre na

Sewe wi nawa senre

Daniyeli sewe wila yɔnlɔɔ sanga ɲa ni, kila yala cengele kele yege wunlumbolo la pye na Zhufuye pe jɔlɔ na pe tege. Sewe yɔnlɔɔfɔ wi senyoro to naa yariyanra nda wila yan ma yo ti fanɲga na, wi yen na kotogo nii leele pe ni, jaŋgo pe pe jigi wi taga Yenɲele li na.

Ki sewe ɲa wi senre ti kɔn ma yiri kɔnsaga shyen.

Sewe wi kɔnsaga kɔŋgbannɲa (1--6) ki yen na para lefɔnnɔ Daniyeli ɲa paa yigi kulo wo naa wi wenne taanri pele senre na: Ki pye yege ɲga na, a pɛ si kaa pye fanɲga fenne tugbɔmbɔlɔ wa Babilɔni tara ti yege sinvenne pe ni we. Ma pe ta wa, paa koro sinmbele Yenɲele li ni, ali maga ta paa daga mbe pe yee go ki pere kagala kele pyewe ni, koro yen fɔ paa pe wa wa jaraye pe wege ki ni konaa wa yira kasɔn gbɔɔ ki ni.

Wa sewe wi kɔnsaga shyen wogo ki ni, Yenɲele laa yariyanra naga Daniyeli wi na mari tagala ti yee na. Tila pye paa kacɛn yen, na wunluwɔ legere gbɔɔwɔ naa pi towo wogo nari. Wagati wa ni, merɛgeye poro pe ma yariyanra ti kɔrɔ wi naga Daniyeli wi na.

Daniyeli sewe wi yen na kotogo nii tagafenne pe ni, jaŋgo pe fanɲga ta, pe yere ɲgbanga kaŋgbannra naa jɔlɔɔ sanga ni. Wa Daniyeli wi yariyanga ki ni, ki yen naga nari we na fɔ kala li ni fuun ni, Yenɲele lo li yaa ka cew ta.

*Mila pye na wele bere wa na yariyanga ki ni yembine li ni, mbe ka wele,
a mi si lere wa yan, ɲa wi yiri senwee pinambyɔ kɔrɔɔ.*

Wila yiri wa naayeri ma pan kambaara ti na.

A wi nee paan wa ɲa wila pye wa, maga le wa fafafa wi tanla.

A pɛ suu yigi ma fulo wi ni le wi tanla.

A pɛ si tegere naa gbɔɔwɔ konaa wunluwɔ pi kan wi yeri;

*a leele pe ni fuun, naa cengele ke ni fuun, konaa senre pyew ti woolo pe
nee tunɲgo piin wi kan.*

*Wi tegere ti yen tegere nda ti yen kɔsaga fu;
wi wunluwɔ pi se si jɔɔ fyew (Dani 7.13,14).*

Sewe wi yen ma kɔɔnlɔ yege ɲga na

Daniyeli naa wi nimbiile pe kala wa Babilɔni tara 1--6

Daniyeli naa wi wenne pe kapyegele kaa pye na yɔngɔ 1

Daniyeli wila Nebukanezari wi wɔɔnɔ ti kɔɔ wi yo 2
 Yenɛɛ lɔa Daniyeli wi wenne taanri pe sho 3
 Nebukanezari wila wi wunluwa pi la 4
 Wunlunaɲa Belishazari wila tunɲo ta ma yiri wa Yenɛɛ li
 yeri 5
 Daniyeli wila sho jaraye pe kee 6
 Yariyanra nda tila naga dunruya wunluwa konaa Yenɛɛ
 wunluwa pi wogo na 7--12
 Daniyeli wila wongaala tijere yan yariyanga ni 7
 Daniyeli wila simbapɔɔ nungba naa sikapɔɔ nungba yan
 yariyanga ni 8
 Daniyeli wila Yenɛɛ yenri wi woolo pe kan 9
 Daniyeli wila yariyanga ka yan wa gbaan gberɛ Tigire wi yon
 na 10--12

DANIYELI NAA WI NIMBIILE PE KALA WA BABILONI TARA

1--6

**Daniyeli naa wi nimbiile pe ni
 paa pye wa Babiloni tara
 wunlunaɲa wi go**

1 ¹ Zhuda tara wunlunaɲa
 Yehoyakimu wi wunluwa pi
 yeɛ taanri wolo li ni[†], a Babiloni
 tara wunlunaɲa Nebukanezari wi
 si kari wo naa wi malingbɔɔnɔ pe
 ni, ma saa malingbɔɔnɔ censaga
 kan Zheruzalemu ca ki tanla maga
 yon ton. ² A we Fɔ* wi si Zhuda
 tara wunlunaɲa Yehoyakimu wi
 le wi kee, a wi ya wi ni, ma ti a
 wi sherigo gbɔɔ* yaapire ta koli
 konaa leele pele ni. A wi si kari
 pe ni wa Sineyari tara, mee saa

sherigo gbɔɔ yaapire ti teɛ wa wi
 yarisunɲo gbɔɔɔgo ki yarijende
 tegesaga ki ni.

³ A wunlunaɲa wi si kaa konɔ kan
 wi go tunmbyeele to Ashipenazi
 wi yeri ma yo pe sa lefonmbɔɔ
 pele wa Izirayeli* woolo mbele
 pe koli pe sɔɔwa, wa Zhuda tara
 wunlunaɲa wi go woolo pe ni,
 nakoma wa legbɔɔ pe go woolo
 pe ni, pe kari pe ni wi kɔɔɔ. ⁴ Fɔ
 pe daga mbe pye lefonmbɔɔ mbele
 pe yen tegelesaga fu, pe yonyon
 witige na. Pe pye pe yin tijinliwe
 ni, naa kajenme ni, pe pye leele
 mbele pe maa kagala kɔɔ jenni,
 jango mbe ya mbaa tunɲo piin wa
 wunlunaɲa wi go ki ni. Pe yaa pe
 naga Kalide tara fenne pe senre ti
 ni konaa pe senre yonɔɔɔɔ pi
 ni[†]. ⁵ Wunlunaɲa wila yo fɔ paa wi
 yeera yaakara naa wi yeera duven
 wi ni to ta kaan pe yeri pilige pyew,

[†]1.1: 2 Wunlu 24.1; 2 Kuro 36.5-7.

[†]1.2-4: 2 Wunlu 20.17-18; 24.10-16; 2 Kuro 36.10; Eza 39.7-8.

fɔ pe pe naga mbe sa gbɔn fɔ yeɛ taanri, ko pɔŋgo na, pe si ye wa wunlunaŋa wi tunŋgo ki ni.

⁶Daniyeli, naa Hananiya, naa Mishayeli konaa Azariya paa pye wa Zhuda cɛnlɛ woolo mbele paa wɔ pe ni. ⁷A tunmbyeele pe to wɛ si mɛrɛ fɔnnɔ kan pe yeri. Wila Daniyeli wi mɛgɛ taga naa yinri Belishazari, ma Hananiya wi mɛgɛ taga naa yinri Sadiraki, ma Mishayeli wi mɛgɛ taga naa yinri Meshaki, ma Azariya wi mɛgɛ taga naa yinri Abedi Nego.

⁸Koni, a Daniyeli wɛ sigi kɔn maga tɛgɛ wa wi nawa ma yo wi se wunlunaŋa wi yaakara ta ka, wi se suu duvɛn wa wɔ mboo yɛɛ tɛgɛ fyɔŋgɔ* ni Yenŋɛle yɛgɛ na. Kɛ pye ma, a wɛ si tunmbyeele pe to wi yenri ma yo wiga kaa ŋgbanga wila wunlunaŋa wi yaakara ti kaa, mboo yɛɛ tɛgɛ fyɔŋgɔ ni†. ⁹A Yenŋɛle li sigi pye, a Daniyeli wi kala li tunmbyeele pe to wi ndanla; a wɛ Daniyeli wi yinriwe ta. ¹⁰Ɛɛn fɔ, a tunmbyeele to wɛ si Daniyeli wi pye fɔ: «Mila fyɛ na tafɔ wunlunaŋa wi yɛgɛ, wo ŋa wɛ ŋga ye daga mbaa kaa konaa mbaa ŋga woo ki kɔn maga tɛgɛ we, katugu na wiga kaga yan ye cɔgɔ cɔgɔ ma wɛ ye nimbiile sanmbala pe na, pa

wi yaa yo muwi mi ti, kona, wi yaa na go ki kɔw.»

¹¹Kɛ pye ma, tunmbyeele pe to wila naŋa ŋa tɛgɛ ma yo wila Daniyeli, naa Hananiya, naa Mishayeli konaa Azariya pe yaakara wogo ki yɛgɛ woo, a Daniyeli wɛ suu pye fɔ: ¹²«Mi yen nɔɔ yenri, woro mbele ma tunmbyeele, ma we pye ma wele mbe sa gbɔn piliye kɛ, ma ti waa sɛgɛ yaara kaa ko cɛ konaa mbaa tɔnmɔ woo ko cɛ. ¹³Ko pɔŋgo na, ma we yɛgɛ cɛnwɛ pi wele, ma lefɔnmɔɔ mbele pe maa wunlunaŋa wi yaakara ti kaa pe yɛgɛ cɛnwɛ pi wele, kona maga ŋga yan wa, ma tanga ma yala ko ni we kanŋgɔɔ.»

¹⁴A yaakara yɛgɛ wɔfɔ wɛ si yenle pe senyoro ti na. A wɛ si pe pye ma wele ma saa gbɔn piliye kɛ. ¹⁵Piliye kɛ yi tinsaga laga ŋga na, a pɛgɛ yan fɔ pɛ tugbɔɔ, a pe yɛgɛ cɛnwɛ pɛ yɔn ma we lefɔnmɔɔ sanmbala mbele fuun paa pye na wunlunaŋa wi yaakara ti kaa pe woo pi na. ¹⁶Kɛ pye ma, wunlunaŋa wi yaakara naa wi duvɛn ŋa wila daga la kaan pe yeri, yaakara yɛgɛ wɔfɔ wi sila pye nari kaan pe yeri naa. A wi nɛɛ sɛgɛ yaara kaan pe yeri.

†1.8: Faa, yaayoro nda paa pye na woo saara yarisunndo ti yeri, ko kara to tila pye na taa wagati legere na. Mbe yala Moyisi lasiri sewe wi ni, Zhufuye pe sila daga mbaa ki yaakara ti kaa. Lere ŋa fuun kaa ki yaakara ti kaa, wi maa yɛɛ tɛgɛ fyɔŋgɔ ni Yenŋɛle li yɛgɛ na. Pa duvɛn wi wogo kila pye ma fun, paa pye na wa piin saraga yarisunndo ti yeri. Kɛ pye ma, Daniyeli wi sila pye na jaa mbaa ki yaara ti kaa wa wunlunaŋa wi yeri, mboo yɛgɛ tɛgɛ fyɔŋgɔ ni; Levi 11; 17.10-16; 20.25.

¹⁷A Yenḡele lì si jenme, naa kagala kōrō jenme kan ki lefōnmbōlo tijere pe yeri wa senre nagawa pi ni fuun pi ni konaa tijinliwe ni. Mbe taga wa ko na, Daniyeli wo la ya na yariyanra ti ni fuun naa wōōnrō ti ni fuun ti kōrō wi yuun fun.

¹⁸Wunlunaḡa wīla wagati ḡa kōn, naa wīla kaa wi yēe yōn fili, a tunmbyeele pe to wī si kari lefōnmbōlo pe ni fuun pe ni wa wunlunaḡa Nebukanezari wi yeri. ¹⁹A wunlunaḡa wī si para pe ni fuun nungba nungba pe ni, ma sigi yan fō wa ki lefōnmbōlo pe ni fuun pe ni, wa sila pye wa, ḡa wi tijinliwe pila Daniyeli, naa Hananiya, naa Mishayeli konaa Azariya pe woo pi bō. Kī pye ma, a wunlunaḡa wī si poro le wa wi yēera tunḡo ki ni. ²⁰Kala o kala lāa daga tijinliwe naa kajenme ni, na wunlunaḡa wiga pe yewe li ni, wi maga wele maga yan fō pe yerewe senre tī mbōnrō wi wunluwō tara kajenme pyefenne naa jelefenne† pe ni fuun pe woro ti na mbōnrō saga ke. ²¹Kī pye ma, a Daniyeli wī si koro wa wunlunaḡa wi tunḡo ki ni wa Babilōni ca, fō ma saa gbōn wunlunaḡa Sirusi† wi wunluwō pi yeḡe kongbanna li na.

Wōōnrō kongbannda nda Nebukanezari wīla wōnlo

2¹Nebukanezari wi wunluwō pi yeḡe shyen wolo li ni, a wī si wōōnrō wōnlo. A kī suu jatere wi piri wi na jenḡe, fō ma wōnlo wō pi gbaanri wi na. ²Kī pye ma, a wunlunaḡa wī si kōnō kan ma yo pe jenfenne, naa kajenme pyefenne, naa lekaala konaa kacēn kagala jenfenne pe yeri pe pan wa wi yeri, jango poo wōōnrō ti yeḡe yo wi kan. A pē si pan ma yere wunlunaḡa wi yeḡe sōḡwō. ³A wunlunaḡa wī si pe pye fō: «Mī wōōnrō wōnlo, ki wōōnrō tilan jatere wi piri na na. Mila jaa mberi kōrō jen.»

⁴A Kalide tara fenne pē si wunlunaḡa wi yōn sogo Aramu tara fenne senre ni, ma yo fō: «E, wunlunaḡa, Yenḡele sa yinwetōnloḡo kan ma yeri! Ma wōōnrō ti yeḡe yo woro mbele ma tunmbyeele we kan, pa we yaa ti kōrō wi yo ma kan.»

⁵A wunlunaḡa wī si Kalide tara fenne pe yōn sogo ma yo fō: «Ḳga mī kōn ma teḡe ki ḡga: «Na yee ya mbanla wōōnrō ti yeḡe yo na kan konaa mberi kōrō wi yo fun, pa mi yaa ti pe ye kōōnlo curo curo curo, mbe ye yinre ti jaanri, mberi wo ti yēe na paa kayangara yen. ⁶Ḳen fō, na yaga wōōnrō ti yeḡe yo, mberi

†1.20: *Kajenme pyefenne naa jelefenne* mbele pē senre tī yo lagame, pāa pye wunlunaḡa wi yerifenne.

†1.21: Perisi tara wunlunaḡa Sirusi wīla kaa cen wunluwō pi na fun Babilōni tara ti go na; sanni wi sa cen wunluwō pi na Babilōni tara ti go na, yeḡe nafa taanri ma yiri kōḡōlōni si lo la toro.

kɔɔ wi taga wa na kan, pa mi yaa yarikanra, naa boyan yaara kan ye yeri, mbe ye gbɔɔ fɔ jɛngɛ. Ki kala na, yanla wɔɔnɔ to naa ti kɔɔ wi yo na kan.» »

⁷Kona, a pɛ suu yɔn sogo naa ki shyen wogo na, ma yo fɔ: «Wunlunana, mboro mbe wɔɔnɔ ti yɛgɛ yo woro mbele ma tunmbyeele we kan, we yaa ti kɔɔ wi yo ma kan.»

⁸A wunlunana wɛ sho fɔ: «Ye wele, mɔgi jɛn ma yo wagati yaa jaa, jango mbe ta ta mbe yo, katugu nga mɔ kɔn ma tɛgɛ, yɛgɛ jɛn. ⁹Ɛɛn fɔ, na yee wɔɔnɔ ti yɛgɛ yo konaa mberi kɔɔ wi yo na kan, nga kɔ yo, ki yaa pye ye na. Yɛ yɔn wa nungba mbe pan mbe yagbogowo senrɛ naa nambara senrɛ yo na kan, jango sanni wagati wa ni, ki kala na li ta li kannga. Yanla wɔɔnɔ ti yɛgɛ yo na kan, kiga pye ma, pa mi yaa ki jɛn kaselege fɔ ye mbe ya mberi kɔɔ wi yo na kan.»

¹⁰Kona, a Kalide tara fɛnnɛ pe si senrɛ ti lɛ wunlunana wi yɛgɛ sɔgɔwɔ, mɛɛ yo fɔ: «Wunlunana, nga maa jaa, ko lere woro laga dunruya wi ni, ɲa wi mbe ya mbege pye. Mbe wɔ ko ni, wunlunana wo wa kpɛ fa wi kajenmɛ pyefɛnnɛ, naa wi jɛlɛfɛnnɛ konaa wi kacɛn kagala jɛnfɛnnɛ wa yewe ki kala cɛnlɛ na la ni, ali mbege ta wi yɛn wunluwɔ gbɔɔ nakoma fannga fɔ.

¹¹Ki kala na, nga wunlunana maa jaa, kɔ ngban ma toro. Lere se ya mbege wogo nga ki yo wunlunana ma kan, fɔ ndɛɛ yinngɛle koro, ma

si yala, koro woro ma cɛn laga senweele pe sɔgɔwɔ.»

¹²To yongɔɔ, a wunlunana wɛ si kɔnɔ ta, a wi nawa pɔ ngban fɔ jɛngɛ. A wɛ si kɔnɔ kan ma yo pe Babilɔni tara kajenmbele pe ni fuun pe gbo. ¹³A pɛ sigi wogo nga pɔa kɔn ma tɛgɛ ki yari, ma yo pe kajenmbele pe gbo. A pɛ si saa Daniyeli wo naa wi nimbiile pe lagaja fun, ma yo pe yaa pe gbo.

¹⁴Kɔla yala wunlunana wi kɔɔsifɛnnɛ to Ariyɔki wɛ yiri mbe sa Babilɔni tara kajenmbele pe gbo. A Daniyeli wɛ si saa para wi ni tijinliwɛ naa kɔɔsiri ni. ¹⁵Wɔla Ariyɔki wi yewe ma yo fɔ: «Yingɔ na, a wunlunana wɛ sigi kanngbanla na li kɔn mali tɛgɛ?» Kɔ pye ma, a Ariyɔki wɛ sigi kala li yɛgɛ yo maa kan.

¹⁶Lɛ ki yongɔɔ nungba ke ni, a Daniyeli wɛ si kari wa wunlunana wi yeri, ma saa wi yenri ma yo wi wagati kan wi yeri, fɔ wi yaa wɔɔnɔ ti kɔɔ wi yo mboo kan.

¹⁷Ko pungo na, a Daniyeli wɛ si sɔngɔɔ ma kari wi go, ma saa ki kala li yɛgɛ yo wi nimbiile Hananiya, naa Mishayeli konaa Azariya pe kan, ¹⁸mɛɛ pe pye ma yo pe Yɛnngɛle na wa naayeri li yenri, jango li pe yinriwɛ ta, li ki wɔɔnɔ ti ngundo wi naga pe na, jango paga ka Daniyeli naa wi nimbiile pe pinlɛ mbe pe gbo Babilɔni tara kajenmbele pe ni. ¹⁹Kɔ pye ma, a Yɛnngɛle lɛ si wɔɔnɔ ti ngundo wi naga Daniyeli wi na yariyanga ni ki yembine li ni.

A Daniyeli wì si Yenḡele na wa naayeri li shari ²⁰ ma yo fɔ:

«Waa Yenḡele li shari sanga wi ni fuun fɔ tetete,
katugu kajenme naa yawa pi yen lo woo.

²¹ Lo li maa wagati naa kagala ḡgele kaa paan ke kanḡi.

Lo li ma wunlumbolo pele jan, mbe wunlumbolo pele tɛɛɛ.

Li ma jenme kan kajenmbele pe yeri, mbe kagala kɔɔ jenme kan tijinliwe fenne pe yeri.

²² Lo li ma kagala ḡgele ke kɔɔ jenwe pi ḡgban, ma pye ḡgundo ni ke yirige funwa na.

Lo li diwi kagala ke jen.

Yanwa pi ma yiri mali maga.

²³ Mboro ḡa na teleye pe Yenḡele, mi yen nɔɔ shari nɔɔ sɔnni kajenme naa fanḡa ḡa mà kan na yeri ki kala na; katugu wɔɔn yenri ḡa ni, màga naga na na, mà wunlunaḡa wi ḡgundo kala li naga we na.»

²⁴ Ko punḡo na, a Daniyeli wì si kari Ariyɔki wi kɔɔḡɔ, wo ḡa wunlunaḡa wila ki kono kan wi yeri ma yo wi Babilɔni tara kajenmbele pe gbo we. Daniyeli wila kari ma saa wi pye fɔ: «Maga ka Babilɔni tara kajenmbele pe gbo. Kari na ni wa wunlunaḡa wi yeri, mi yaa wɔɔnɔ ti kɔɔ wi yo wi kan.»

²⁵ Le ki yɔḡɔlɔ nungba ke ni, a Ariyɔki wì si kari Daniyeli wi ni wa wunlunaḡa wi yeri, ma saa wi pye fɔ: «Wunlunaḡa, mì naja wa yan wa Zhuda tara woolo mbele paa koli kulolo pe ni, wi yaa ma wɔɔnɔ ti kɔɔ wi yo ma kan.»

²⁶ Kona, a wunlunaḡa wì si para Daniyeli wi ni, wo ḡa paa pye na yinri Belitishazari, maa yewe ma yo fɔ: «Ki yen kaselege fɔ mboro mbe ya mbanla wɔɔnɔ ti yo mberi kɔɔ wi taga wa na kan le?»

²⁷ A Daniyeli wì si wunlunaḡa wi yɔn sogo ma yo fɔ: «Wunlunaḡa, ḡgundo ḡa maa lagajaa mbe jen, kajenmbele, naa jelefenne, naa kajenme pyefenne konaa kacɛn kagala jenfenne wa kpe se ya mbege jen mbege yo ma kan. ²⁸ Eɛn fɔ Yenḡele la yen wa naayeri, li maa ḡgundo kagala ke yinrigi funwa na. Lo li kagala ḡgele kaa paan wa yeḡe ke yo wunlunaḡa Nebukanezari ma kan. Koni wɔɔnɔ nda mà wɔnɔ konaa yariyanra nda mà yan mɔɔ ta wa ma sorondo ti na, ti nda:

²⁹ «Wunlunaḡa, kagala ḡgele kaa paan wa yeḡe koro kè pan wa ma jatere wi ni mɔɔ ta maa wɔnɔ. Yenḡele na li maa ḡgundo kagala ke nari, lo li kagala ḡgele kaa paan wa yeḡe ke naga ma na. ³⁰ Mi wo na, kii cɛn ndɛɛ na tijinliwe pì gbɔḡo ma wɛ leele pe ni fuun pe woo pi na ko kì ti ki ḡgundo kagala kè naga na na, eɛn fɔ kè naga na na, janḡo wunlunaḡa ma wɔɔnɔ ti kɔɔ wi ta wi yo ma kan konaa kagala ḡgele

ke yen wa ma kotogo na, ma ta ma ke jen.

³¹ «E, wunlunana, yariyanga nga mà yan ki nga: Senwee yanlee wawi mà yan gbenjbenje. Ki yaraga yanlege kila pye ma gbogo ma tonlo na yengele fo jenge. Kila pye ma yere ma yege sogowa, ki yege cenwe pila pye fyere ni.

³² Ki yaraga yanlege ki go kila pye te piiri. Ki kotogo naa ki keyen yi ni, tila pye warifuwe. Ki lara naa ki jegbogolo ke ni, tila pye tuguyenre. ³³ Ki saanra tila pye tuguron. Ki tondanra walaga la pye tuguron, walaga la pye joro. ³⁴ Mo ta maa ki yaraga yanlege ki wele, a sinndelege ka si yiri wa ki ye, lere ma wila ki wa, ma pan maga yaraga yanlege ki tondanra nda tila pye tuguron naa joro woro ti gbón mari kaari. ³⁵ Ko pyengolo, tuguron o, joro o, tuguyenre o, warifuwe o, naa te wi ni, ti si pinle ma yaari ma pye muwe, a tifelege kuu le ma kari pi ni paa yege nga na yarilire konsanga ni, ki ma kari bile* sigire ti ni ma yiri wa yarilire sunsaga ki na we. Ki yaraga ka si yan naa. Een fo, sinndelege nga kila pan maga yaraga yanlege ki gbón, a ko si kannga ma pye yanwiga gbogo ka, fo ma tara ti ni fuun ti yin.

³⁶ «Wunlunana ma woonro tori yeen. Koni we yaa woonro ti koro wi yo ma kan. ³⁷ Wunlunana, mboro ma yen wunlumbolo pe ni fuun pe wunluwa, katugu Yengele na wa naayeri li wunluwa, naa yawa, naa fannga konaa gbogowa kan

ma yeri. ³⁸ Lón tege senweele, naa yanyaara konaa sannjere ti go na tara ti lagapyew ki ni. Ma yen ti ni fuun ti go na. Yaraga yanlege ki go nga ki yen te wogo, mboro win. ³⁹ Een fo, wunluwa pa yege yaa ka pan mboro pungo na, mba pi fannga ki yaa ka kologo mbe we ma woo pi na. Ko pungo na, wunluwa taanri woo yaa ka pan, po pi yen ma taanla tuguyenre ti ni. Pi fannga ki yaa pye dunruiya wi lagapyew ki go na. ⁴⁰ Wunluwa tijere woo yaa ka pan po pungo na mbe ngban paa tuguron yen. Yege nga na tuguron ti ma yaraga pyew ki tongolo mbege koonlo koonlo, pa ki wunluwa pi yaa ka wunluwa sanmba pyew pi koonlo koonlo mboo tongolo ma.

⁴¹ Ki yaraga yanlege ki tondanra naa ki tooro yombegele, mà ke yan. Ti kanngolo ka yen joro, ti kanngolo ka yen tuguron. Ko ki naga ma yo ki wunluwa pi yaa ka kon shyen. Een fo konaa ki ni fuun, fannga yaa ka pye pi ni kanngolo nungba paa tuguron fannga yen, katugu maga yan fo tuguron to naa joro ti ni, ti pinle ti yee ni. ⁴² Yege nga na tooro yombegele kele la pye tuguron, a kele yen joro, ki pyeloma nungba pi na ki wunluwa pi walaga nungba yaa fannga ta, pi walaga nungba fannga yaa kologo. ⁴³ Maga yan fo tuguron ti pinle joro ti ni yege nga na, ko ki naga fo wunlumbolo pe yaa ka porogo pye pe yee sogowa, mbe ye pe yee ni. Een fo pe se ka ya mbe pe yee yigi, mbe pye nungba paa yege nga na tuguron to naa joro

ti ni, ti se ya mberi yee yigi mbe pye nungba we†.

⁴⁴«Ki wunlumbolo pe wunluwo wagati wi na, Yenŋele na wa naayeri li yaa ka wunluwo pa yee yirige naa. Ki wunluwo pi se ka ko. Ki wunluwo pi se ka ye cenle la yee kee. Ki wunluwo pi yaa ka wunluwo sanmba pyew pi jɔgo mboo wo wa. Po jate pi yaa koro wa fo sanga pyew. ⁴⁵Sinndelege nga ma yan, ki yiri wa ki ye, lere ma wigi wa, ma pan ma tuguron, naa tuguyenre, naa joro, naa warifuwe konaa te wi ni ti gbɔn mari kaari, ko ki yen na ki wogo ki nari. Yenŋele ngbɔgo ko ki kagala ngele kaa paan wa yee ke naga wunlunana ma na. Ma wɔɔnro ti yen kaselege, ti koro wi yo yee nga na, pa ki yaa pye ma ce.»

⁴⁶Ki pye ma, a wunlunana Nebukanezari wi si to maa yee ki jiile wa tara Daniyeli wi yee sɔgɔwo maa gbɔgo, mee konɔ kan ma yo pe saara* wo Daniyeli wi yeri, mbe pinle wusuna nuwo taan* ni. ⁴⁷Kona, a wunlunana wi si Daniyeli wi pye fo: «Kaselege ko na, ye Yenŋele lo li yen yengengele ke Yenŋele le, konaa wunlumbolo pe ni fuun pe tafɔ we. Lo li maa ngundo kagala ke yinrigi funwa na, katugu ma ya ma ki ngundo kala li jen mali yo na kan.» ⁴⁸Ko pungo na, a wunlunana wi si censagbɔgo kan Daniyeli wi yeri, ma yarikanra jende legere kan

wi yeri. A wi si Daniyeli wi tege Babiloni kinda wi ni fuun wi go na, konaa maa pye Babiloni tara kajenmbele pe ni fuun pe togbɔ. ⁴⁹Een fo, a Daniyeli wi si wunlunana wi yenri, a wunlunana wi si Shadiraki, naa Meshaki konaa Abedi Nego pe tege Babiloni kinda wi go na. A Daniyeli wo jate wi si koro wa wunlunana wi go.

Wunlunana Nebukanezari wila te yaraga yanlege ka gbegele

3¹Kona, a wunlunana Nebukanezari wi si kaa te yaraga yanlege gbegele. Ki yagawa pila pye metere nafa ma yiri ke, ki gbeme pila pye metere taanri. A wi si saa ki te yaraga yanlege ki yerege wa Dura funwa laga falafala ki ni, wa Babiloni kinda wi ni. ²Ko pungo na, a wunlunana Nebukanezari wi si tunngo torogo ma yo pe sa gboforoneriye, naa janmaratigiye, naa kumandaye, naa yerifenne, naa tara ti penjara shofenne, naa kiti konfenne, naa lasiri* kagala yee wofenne konaa kindaye teele pe ni fuun pe yeri, fo pe pan pe wunlunana Nebukanezari wi te yaraga yanlege nga wila yerege ki gbɔgɔwo tunngo ki yon yenge.

³Ki pye ma, a gboforoneriye, naa janmaratigiye, naa kumandaye, naa yerifenne, naa tara ti penjara shofenne, naa kiti konfenne, naa

†2.43-45: Yaraga yanlege ki lara nda fuun ti naganaga, lelegere koro legere yo ki lara ti wogo na. Ki lara ti yen ma taanla taanla Babiloni tara wunluwo, naa Medi tara naa Perisi tara wunluwo, naa Giresi tara wunluwo konaa Orumu tara wunluwo po ni.

lasiri kagala yege wofenne konaa kindaye teelee pe ni fuun pè si pan ma gbogolo mbe yaraga yanlege nga wunlunana wila yerege ki gbogwo tunngo ki yon yenge. Nebukanezari wi yaraga yanlege nga wila yerege, a pè si yere ki yege sɔgɔwɔ. ⁴Kona, a kala yarifo wì si pan ma para ngbanga, ma yo fɔ: «Cengele ke ni fuun, naa tara pyew ti woolo, konaa senre pyew ti woolo, ye nungbogolo jan yege tunngo nga ki logo: ⁵Na yaga ka mbanlaga winme, naa wegele winme, naa ngoni pigile tinme, naa ngoniye tinme, naa juruye tinme, naa wegele yonro shyenzhyen winme konaa yarigbonro cenle pyew ti tinme pi logo sanga na ni, kona wunlunana Nebukanezari wi te yaraga yanlege nga wì yerege, ye ni fuun ye sogo yege gbogɔ. ⁶Na lere na fuun si sogo mbege gbogɔ, le ki yongolo nungba ke ni, pa pe yaa ko fɔ wo wa wa yira kasɔn gbogɔ ki ni.» ⁷Ki kala na, naa leele pe ni fuun paa kaa mbanlaga winme, naa wegele winme, naa ngoni pigile tinme, naa ngoniye tinme, naa juruye tinme konaa yarigbonro cenle pyew ti tinme pi logo sanga na ni, cengele ke ni fuun, naa tara pyew ti woolo konaa senre pyew ti woolo pè si sogo ma wunlunana Nebukanezari wi te yaraga yanlege nga wila yerege ki gbogɔ.

**Daniyeli wi wɔnlɔnambala
taanri pe sila yenle
mbe te yaraga yanlege ki gbogɔ**

⁸Kona, le ki yongolo nungba ke ni, Kalide tara fenne pèle si fulo wa, ma saa Zhufuye pe korotige wunlunana wi yeri. ⁹Paa wunlunana Nebukanezari wi pye fɔ: «Wunlunana, Yenengele sa yinwetɔnlogɔ kan ma yeri. ¹⁰Wunlunana, mboro jate mà konɔ kan ma yo leele paga ka mbanlaga winme, naa wegele winme, naa ngoni pigile tinme, naa ngoniye tinme, naa juruye tinme, naa wegele yonro shyenzhyen winme konaa yarigbonro cenle pyew ti tinme pi logo sanga na ni, fɔ leele pe ni fuun pe sogo mbege te yaraga yanlege ki gbogɔ. ¹¹Fɔ na lere na fuun si yenle mbege yaraga yanlege ki gbogɔ, fɔ ki lerefɔ pe yaa wi wa wa yira kasɔn gbogɔ ki ni. ¹²Ma si yala, wunlunana Zhufuye mbele mà wɔ paa Babiloni kinda wi yege sinni, Shadiraki, naa Meshaki konaa Abedi Nego, pe woro nɔɔ jate. Pe woro nɔɔ yarisunndo ti gbogo, pee si yenle mboɔn te yaraga yanlege nga mà yerege ki gbogɔ.»

¹³Ki pye ma, a wunlunana Nebukanezari wì si konro ta, mee nawa ngban fɔ jenge. A wì si konɔ kan ma yo pe sa Shadiraki, naa Meshaki konaa Abedi Nego pe yigi pe pan pe ni. A pè si saa pe yigi ma pan pe ni wa wunlunana wi yeri. ¹⁴A wunlunana wì si pe yewe

ma yo fɔ: «Shadiraki, naa Meshaki, naa Abedi Nego, ki yen kaselege fɔ ye se yenle mbanla yarisunndo ti gbɔɔ konaa mbanla te yaraga yanleɛ ɲga m̀ yerege ki gbɔɔ le? ¹⁵ Eɛn koni, ye ye yee gbegɛle. Na yaga ka mbanlaga winmɛ, naa wegele winmɛ, naa ɲɔni pigile tinmɛ, naa ɲɔniye tinmɛ, naa juruye tinmɛ, naa wegele yɔnrɔ shyenzhyen winmɛ konaa yarigbɔnrɔ cɛnlɛ pyew ti tinmɛ pi logo sanga ɲa ni, ye sogo na te yaraga yanleɛ ki yee sɔɔwɔ yege gbɔɔ. Na yee ki gbɔɔ, le ki yɔngɔlɔ nungba ke ni, pa pe yaa ye wa wa yira kasɔn gbɔɔ ki ni. Yarisunngo kikiin ki mbe ya pan mbe ye shɔ na kɛɛ?»

¹⁶ Kì pye ma, a Shadiraki, naa Meshaki konaa Abedi Nego pè si wunlunaɲa Nebukanezari wi yɔn sogo ma yo fɔ: «Wunlunaɲa, yaraga ka woro we yeri we yo ma kan ki wogo ɲga ki na. ¹⁷ Wunlunaɲa, na ki ka si pye pa ki yaa pye ma, we Yenɲɛle na we yen na gbogo, li mbe ya mbe we shɔ kaselege ko na. Li mbe ya mbe we shɔ yira kasɔn gbɔɔ ki kɛɛ konaa mbe we shɔ ma kɛɛ. ¹⁸ Wunlunaɲa, ali na lii si we shɔ, ki jen ma filige ki na fɔ we sɔɔn yarisunndo ti gbɔɔ, we se sɔɔn te yaraga yanleɛ ɲga mà yerege ki gbɔɔ fun.»

Pàa Daniyeli wi wɔnlɔnambala taanri pe wa wa kasɔn gbɔɔ ki ni

¹⁹ Kona, a Nebukanezari wi nawa p̀ si ɲgbɔn fɔ jɛɲɛ, fɔ a wi yee cɛnwɛ pi kanɲga Shadiraki naa Meshaki konaa Abedi Nego pe kanɲɔlɔ. Ko punɲo na, a ẁ suu woolo pe pye ma yo pe kasɔn ki gbɔɔ naa, fɔ sa gbɔn gbɔɔsaga kɔlɔshyen mbe we ki cɛnlɔmɔ faa pi na. ²⁰ A ẁ sigi yo wi malingbɔɔnlɔ mbele pe yen fanɲga ni pele kan ma yo pe Shadiraki, naa Meshaki konaa Abedi Nego pe yigi pe pe pɔ, pe pe wa wa kasɔn gbɔɔ ki ni. ²¹ Le ki yɔngɔlɔ nungba ke ni, a pè si pe yigi ma pe pɔ pe kurusiile, naa pe bundu pigile, naa pe derigbɔrɔ konaa pe yaripɔrɔ sannda ti ni pe na, mɛɛ pe wa wa yira kasɔn gbɔɔ ki nandogomɔ. ²² Eɛn fɔ wunlunaɲa wila konɔ na kan làa ɲgbɔn, mbe taga wa ko, na yira kasɔn kila gbɔɔ fɔ jɛɲɛ, ki kala na, mbele pàa saa Shadiraki, naa Meshaki konaa Abedi Nego pe wa wa kasɔn ki ni, kasɔn yinne làa pe gbo. ²³ Ki nambala taanri wele, Shadiraki, naa Meshaki konaa Abedi Nego, ma pe ta wa pɔsaga, a pè si to wa kasɔn ki nandogomɔ.

²⁴ Le ki yɔngɔlɔ nungba ke ni, a wunlunaɲa Nebukanezari wi sunndo ẁ si kɔn wi na. A ẁ si yiri ma yere fyɛleɛ na, mɛɛ wi yerifenne pe yewe ma yo fɔ: «M̀ yo nambala taanri wè pɔ ma wa wa kasɔn ki ni?» A poro suu yɔn sogo

ma yo fɔ: «Wunlunana, pa ki yen ma jate.»

²⁵A wì sho naa fɔ: «Ye wele, na yege yen nambala tijere na, pe woro ma pɔ. Pe yen na yanriyani wa kasɔn ki nandogomɔ. Kasɔn kii yaraga ka pye wa kpe na. Nana tijere woo wi cenlɔmɔ pi yen ma yiri Yenjele li yaraga yenwege ka kɔrɔgɔ.»

**Wunlunana wila Daniyeli wi
wɔnlɔnambala taanri pe yirige
ma pe wa konaa ma pe gbɔgɔ**

²⁶Ko pɔngɔ na, a Nebukanezari wì si fulo wa yira kasɔn gbɔgɔ ki tanla, mɛɛ yo fɔ: «Shadiraki, naa Meshaki konaa Abedi Nego, yoro mbele Yenjele na yaara ti ni fuun ti go na li tunmbyeele, ye yiri wa kasɔn ki ni, ye pan laga.» A Shadiraki, naa Meshaki konaa Abedi Nego pè si yiri wa kasɔn ki ni.

²⁷A wunlunana wi gboforoneriye, naa janmaratigiye, naa kumandaye konaa wi yerifenne pè si gbinri ma pan ma gbogolo, mɛɛ ki yan fɔ kasɔn ki sila ya yaraga ka pye ki nambala taanri pe wire ti na, fɔ pe yinzire ka kpe sila sogo, kasɔn ki sila pe yaripɔɔ ti sogo, kasɔn nuwɔ kpe sila si pye pe na.

²⁸Kona, a Nebukanezari wì si senre ti le, mɛɛ yo fɔ: «Sɔnmɔ yen Shadiraki, naa Meshaki konaa Abedi Nego pe Yenjele li woo. Lo lì li mɛrege* wi tun wi pan mali

tunmbyeele pe sho, poro mbele pè pe jigi wi taga li na we. A pè mi ŋa wunlunana na senyoro ti ke, ma pe yɛɛ kan kunwɔ pi yeri, jango paga ka tunngo pye yarisunngo ka yege kan mbege gbɔgɔ pe Yenjele lo pɔngɔ na. ²⁹Ki kala na, mi yen naga kondegele na li teri fɔ: «Lere o lere, na wiga pye cenle o cenle na woo, nakoma tara o tara nda woo, nakoma senre o senre nda yofɔ, na wiga senpere yo Shadiraki, naa Meshaki konaa Abedi Nego pe Yenjele li na, ko fɔ pe yaa wo kɔɔnlɔ curo curo curo, mboo go ki jaanri mbege wo ki yɛɛ na paa kayangara yen; katugu yarisunngo ko ka yege woro wa, ŋga ki mbe ya mbe lere sho paa lo yen.»

³⁰Ko pɔngɔ na, a wunlunana wì si ka taga Shadiraki, naa Meshaki konaa Abedi Nego pe fannga ki na wa Babilɔni kinda wi ni.

**Wɔɔnrɔ shyen woro
nda Nebukanezari wila wɔnlɔ**

³¹Kona, a wunlunana Nebukanezari wì si tunngo torogo leele pe ni fuun, naa cengele ke ni fuun konaa senre pyew ti woolo pe yeri dunruya wi lagapyew ki ni. Wila yo fɔ: «Yenjele sa yeyingge gbɔgɔ kan ye yeri! ³²Yenjele na yaara ti ni fuun ti go na lì kajenge pye na kan, ma kafɔngɔlɔ naa kacɛn kagala ŋgele naga na na, mi Nebukanezari, mīgi wele maga yan, fɔ ki yen ma yɔn mbe ke yo ye kan.

³³ Li kacɛn kagala kɛ tugbɔlɔ! Li kafɔnnɔɔlɔ ke yɛn yawa ni!

Li wunluwɔ pi yɛn wunluwɔ mba pi yɛn kɔsaga fu, li tegere ti yɛn wa sanga pyew fɔ tetete.

4 ¹«Mi Nebukanezari mila pye ma cɛn yeyingɛ na konaa ma pye fɛrɛwɛ na wa na wunluwɔ go ki ni. ²Pillige ka yembinɛ la ni, a mɛ si wɔɔnrɔ wɔnlɔ. A ki wɔɔnrɔ tɛ si fyɛrɛ wa na na fɔ jɛngɛ. Jatere ɲa wɪla pan na yeri konaa yariyanra nda mila yan tɪla na sunndo wi kɔn na na fɔ jɛngɛ. ³Kɪ kaa pye ma, a mɛ si kɔnɔ kan ma yo pe sa Babilɔni tara kajɛnmbeɛle pe ni fuun pe yeri pe pan laga na yeri, jaŋgo pe pan panla wɔɔnrɔ ti kɔrɔ wi yo na kan. ⁴Kona, a jeɛfenne, naa kajɛnmɛ pyefenne, naa jɛnfenne konaa kacɛn kagala jɛnfenne pɛ si pan. A mɛ silan wɔɔnrɔ ti yege yo pe kan, ɛɛn fɔ pe sila ya mberi kɔrɔ wi yo na kan. ⁵Ko punɔgo na, Daniyeli ɲa pe yinri Belitishazari†, ki mege ɲga ki yɛn na yarisunngo ka mege, a wɛ si pan fun ma yere na yege sɔɔwɔ. Mila ki jɛn ma yo Yɛnɲɛle na kpoyi* li yinne li yɛn wi ni. A mɛ silan wɔɔnrɔ ti yege yo wi kan, mɛɛ wi pye fɔ: ⁶«Belitishazari, mboro ɲa ma yɛn jeɛfenne pe to, miɲi jɛn ma yo Yɛnɲɛle na kpoyi li yinne li yɛn ma ni, fɔ ɲgundo kala lo la kpe woro ma lara ma na. Yariyanra nda

mɛ yan wa na wɔɔnrɔ ti na, ti logo, mari kɔrɔ wi yo na kan.»

⁷«Mala ta mila pye na wɔnlɔ, yariyanra nda mila yan ti nda. Mila pye na wele, yaraga ɲga mila yan ki ɲga:

Mila tige titɔnlɔɔ ka yan yeresaga wa tara ti nandogomɔ.

⁸ Ki tige kila yiri ma gbɔɔgo jɛngɛ, ma fanɲga ta, fɔ a ki numaga kila jiinri wa yɛnɲɛle na.

Paa pye naga yaan dunruya wi lagapyew ki ni.

⁹ Ki werɛ tɪla pye ma yɔn, a ki pire tɪ lɛgɛ fɔ jɛngɛ.

Lere pyew wɪla pye na yaakara taa wa ki ni.

Yanyaara tɪla pye na paan na sinlele wa ki yinmɛ pi ni.

Sannjɛrɛ tɪla pye na paan nari sere ti poo wa ki njere ti ni.

Yaara nda fuun tɪ da tɪla pye na yaakara taa wa ki pire ti ni.

¹⁰ «Mala ta mila pye na wɔnlɔ bere, wa wɔɔnrɔ ti na, a mɛ si mɛrɛgɛ* wa yan, wo ɲa wi yɛn kpoyi, wɛ yiri wa yɛnɲɛle na na tinri. ¹¹ A wɛ si para ɲgbanga ma yo fɔ:

«Yege tige ɲga ki kɔn yege jan, yege njere ti kɔɔnlɔ.

Yege werɛ ti kaanla yeri wo tara, yege pire ti jaraga.

†4.5: Belitishazari mege ki yɛn na para yarisunngo Beli ko senre na. Yarisunngo Beli kila pye Babilɔni tara fenne poro yarisunngo gbɔɔgo.

Yanyaara ti fe ti yiri wa ki nɔɔ,
sannjere fun ti fe ti yiri
wa ki njere ti ni.

¹² Ɛɛn ɔ, yege yungɔngɔ konaa
ki ninde ti ni ti yaga wa
tara.

Ye tugurɔn naa tuguyenre
yongɔwɔ pɔ wi na mboo
yaga wa yan ki sɔɔwɔ,
ɔɔngɔ kila wuun wi na.

Wi pye paa yanyaara ti yen
mbaa yan ki kaa.

¹³ Senwee jaterɛ ɔa wi yen wa
wi kotogo na, wo mbe wɔ
wa, yaayogo jaterɛ mbe
ye wi ni.

Wi yeɛ kɔɔshyen lo pye wa ki
cenlɔmɔ pi ni.

¹⁴ « Ƙi kakɔndɛgeɛ li yen
mɛɛgeye kpoyi poro katɛge,
janɔ mbele fuun pe yen yinwege
na, pege jen pe yo ɔ Yenɛɛ na
yaara ti ni fuun ti go na li yen ma
cen senwee piile pe wunluwɔ pyew
pi go na. Ki kali ndanla li wunluwɔ
pi kan lere o lere yeri, li maa kan
wo yeri. Li yere ma lere ɔa paa la
jate leele pe ni wi tɛge wunluwɔ.

¹⁵ « Ƙi pye ma, mi wunlunaɔa
Nebukanezari, wɔɔnɔ nda
mì wɔnɔ tori yeɛn. Mboro
Belitishazari, mari kɔɔ wi yo na
kan, katugu na wunluwɔ tara
kajenmbele wa kpɛ se ya mberi
kɔɔ wi yo na kan. Mboro wo na,
ma mbe ya, katugu Yenɛɛ na
kpoyi li yinne li yen ma ni. »

Daniyeli wila wunlunaɔa wi wɔɔnɔ ti kɔɔ wi yo

¹⁶ Kona, Daniyeli, wo ɔa pe yinri
Belitishazari, naa wila kaa ki senre
ti logo, a ƙi si to wi yɔn na, a wi
jaterɛ wì piri wi na, ɔ wii ya mbe
para ki wagati wi ni. A wunlunaɔa
wì suu pye naa ɔ: «Belitishazari,
maga ka ti ki wɔɔnɔ nda to naa ti
kɔɔ yowo pi ni, tɔɔn jaterɛ wi piri
ma na.»

A Belitishazari wì suu yɔn sogo
ma yo ɔ: «Na tafɔ, mì pye naga
jaa ki wɔɔnɔ nda ti pye ma juguye
poro woro, ti kɔɔ wi pye ma
winfenne poro woo! Ɛɛn ɔ ƙi si
woro ma. ¹⁷ Tige ɔga mà yan, ƙila
yiri ma gbɔɔ ma pye fanɔga ni, ɔ a
ki numaga ƙila jiinri wa yenɛɛ na.
Leele pàa pye naga yaan dunruya
wi lagapyew ki ni. ¹⁸ Ki tige ƙi
wɛɛ tila pye ma yɔn, a ƙi pire tì
lege ɔ jenɛ, ɔ lere pyew wila pye
na yaakara taa wa ƙi ni. Yanyaara
tila pye na paan na sinlele wa ƙi
yinmɛ pi ni, a sannjere tila paan
na ti sere ti poo wa ƙi njere ti ni.
¹⁹ Wunlunaɔa, ƙi tige ye, mboro wi.
Mà pye legbɔɔ naa fanɔga ɔ. Mà
gbɔɔ ɔ ma saa gbɔn wa yenɛɛ
na, ɔ a ma wunluwɔ fanɔga ƙi gbɔn
dunruya wi lagapyew ki ni.

²⁰ «Ko punɔ na, wunlunaɔa, a
mà si mɛɛge kpoyi wa yan wì yiri
wa yenɛɛ na, ma tigi ma pan, ma
yo ɔ: «Ye tige ƙi kɔn yege jan, yege
jɔɔ pew, ɛɛn ɔ yege yungɔngɔ
konaa ƙi ninde ti ni ti yaga wa
tara ti ni, ye tugurɔn yongɔwɔ naa

tuguyenre yongɔwɔ pɔ wi na, yoo yaga wa yan ki sɔɔwɔ. Fɔɔngɔ kila wuun wi na mbaa wi yinni. Wo naa yanyaara ti ni, ti pyelɔmɔ pi pye ja fɔ sa gbɔn yeɛ kɔɔshyen.»
²¹ Wunlunaɲa, ki senre ti kɔɔ wowi ɲa yeɛn. Yenɲele na yaara ti ni fuun ti go na, ɲga li kɔn ma tege ma yo ki yaa pye wunlunaɲa, na tafɔ ma na, koyi ɲga yeɛn. ²² Pe yaa kɔɔn purɔ mbɔɔn wɔ leele pe sɔɔwɔ. Ma yaa ka sa cɛn wa wonɲaala pe ni. Ma yaa kaa yan ki kaa paa nege yen. Fɔɔngɔ ki yaa kaa wuun ma na mbaa ma yinni. Ma yaa yeɛ kɔɔshyen lo pye wa ki cɛnɔmɔ pi ni, fɔ ma ka saga jen fɔ Yenɲele na yaara ti ni fuun ti go na, li yen senwee piile pe wunluwɔ pyew pi go na, fɔ ki kali ndanla li wunluwɔ pi kan lere o lere yeri, li maa kan wo yeri. ²³ Eɛn fɔ, ɲga kɔ yo fɔ tige ki yungɔngɔ konaa ki ninde ti ni, ti koro wa, ko kɔɔ wo yen, fɔ na ma ka kaga jen mbe yo fɔ Yenɲele na wa naayeri, lo li yen wunluwɔ we, pa ma wunluwɔ pi yaa sɔngɔɔ ma na. ²⁴ Ki kala na, wunlunaɲa, ki yaga ma yenle na yerewe senre ti na, ma kapere pyege ki yaga maa kasinɲe piin, mɔɔ tipere ti yaga maa fyɔnwɔ fenne pe yinriwe taa. Ki ka pye ma, pa ma yaa yeyinɲe ta.»

Daniyeli wi senre tila pye kaselege

²⁵ Kɔ pye ma, Daniyeli wɔla ɲga yo, ki kagala ke ni fuun

kɔa wunlunaɲa Nebukanezari wi ta. ²⁶ Yenɲe ke ma yiri shyen torongɔɔ, Daniyeli senyoro ti punɲo na, pilige ka, ma wunlunaɲa wi ta wɔla pye na yanriyanri wa wunluwɔ go ki biri wi go na, wa Babilɔni ca, ²⁷ a wɔ si para ma yo fɔ: «Cagbɔɔ Babilɔni ko ma ɲga yeɛn! Mi Nebukanezari, muwi migi kan na yeera fanɲga ki ni, maga pye na wunluwɔ ca, konaa mbanla gbɔɔwɔ pi naga.» ²⁸ Ma wunlunaɲa wi ta wɔla pye na to yuun ma, a magala lɔ si yiri wa yenɲele na ma yo fɔ: «Wunlunaɲa Nebukanezari, ɲga ki yen na yuun ma kan ki logo, ma wunluwɔ pɔ sho ma yeri. ²⁹ Pe yaa ma purɔ mbɔɔn wɔ laga senwee piile pe sɔɔwɔ. Pa ma yaa sa cɛn wa yanyaara ti sɔɔwɔ. Ma yaa la yan ki kaa paa nege yen. Ma yaa yeɛ kɔɔshyen lo pye wa ki cɛnɔmɔ pi ni, fɔ ma ka saga jen fɔ Yenɲele na yaara ti ni fuun ti go na, li yen senwee piile pe wunluwɔ pyew pi go na, fɔ ki kali ndanla li wunluwɔ pi kan lere o lere yeri, li maa kan wo yeri.»

³⁰ Le ki yongɔɔ nungba ke ni, a ki senre ti kala lɔ si pye Nebukanezari wi na. Pɔa wi purɔ maa wɔ senwee piile pe sɔɔwɔ. A wi neɛ yan ki kaa paa nere ti yen. Fɔɔngɔ kila pye na wuun wi na naa yinni. A wi yinzire tɔ kaa tɔnɔndɔnɔ paa yɔn kanwiga sire yen. A wi yombekɔɔɔ tɔ tɔnɔndɔnɔ paa sannjere woro yen.

Nebukanezari wila sagala konaa ma Yenjele li sɔn

³¹Wagati ŋa wila kɔn ma tege, naa wila kaa wi yɛ yɔn fili, mi Nebukanezari, a mɪ silan yege ki yirige ma wele wa naayeri, a na jatere wɪ si sɔŋɔɔ ma cɛn na na. A mɪ si Yenjele na yaara ti ni fuun ti go na li shari. Lo na li yen yinwege wolo fɔ sanga pyew, lo na li tegere ti yen kɔsaga fu woro, a li wunluwɔ pi yen wa sanga pyew fɔ tetete, a mɪ sili sɔn mali gbɔɔ. ³²Dunruya woolo pe ni fuun pe woro li yege na yaraga ka. Ŋga kili ndanla, ko li ma pye yaara yenwere nda wa yenjele na ti na konaa leele mbele laga tara na pe na. Lere se ya mbeli fanŋga ki yerege, nakoma mbeli pye mbe yo fɔ: «Yingi maa piin yɛn?»

³³Kɪ pye ma, ki wagati wi ni, a na jatere wɪ si sɔŋɔɔ ma cɛn na na. A na wunluwɔ pi gbɔɔwɔ, naa na sɔnmɔ konaa na mɛgbɔɔ ki ni, tɪ si sɔŋɔɔ ma kan na yeri. Na yerifenne naa na tara legbɔɔ, a pɛ silan yeri mbe pan naa. A mɪ sɔŋɔɔ ma cɛn wa na wunluwɔ pi na naa. A ka nɛɛ tari na gbɔɔwɔ pi na naa na kee. ³⁴Koni, mi Nebukanezari, mi yen na naayeri wunluwɔ wi sɔnni, na wi mɛge ki yinrigi, konaa naa gbogo. Wi kapyere ti ni fuun ti yen ma yala. Wi kɔŋgolo ke yen ma sin. Mbele pe maa pe yɛ gbogo, wo wi mbe ya mbe pe tirige.

Sɔɔlɔ gbɔlɔ na wunlunaŋa Belishazari wila sɔɔ

5¹Naa Belishazari wila kaa cɛn wunluwɔ pi na, pilige ka, a wɪ si sɔɔlɔ gbɔlɔ sɔɔ wi tara legbɔɔ pe kan. Pe mbaa lere waga kele (1 000) yɔn ko tin. A wunlunaŋa wɪ si pinle na duven wi woo wi legbɔɔ pe ni. ²Naa duven wila kaa Belishazari wi yigi, wi to Nebukanezari wila tɛ naa warifuwe yaapire nda koli ma yiri ti ni wa sherigo gbɔɔ* ki ni, wa Zheruzalemu ca, a wɪ si kɔn kan ma yo pe sari lɛ pe pan ti ni, jango wo naa wi legbɔɔ pe ni, naa wi japɔrimbɔlɔ konaa wi cɛnfenne pe ni, pe duven wi wɔ wa ti ni[†]. ³Kɪ pye ma, ki yaapire nda paa koli ma yiri ti ni wa Yenjele li sherigo gbɔɔ ki ni, wa Zheruzalemu ca, a pɛ si pan ti ni. A wunlunaŋa wo naa wi legbɔɔ pe ni, naa wi japɔrimbɔlɔ konaa wi cɛnfenne pe ni, pɛ si duven wi wɔ wa ti ni. ⁴Naa paa kaa duven wi wɔ ma tin sanga ŋa ni, a pe nɛɛ pe yarisunndo nda ti yen tɛ woro, naa warifuwe woro, naa tuguyenre woro, naa tugurɔn woro, naa tige woro konaa sinndɛere woro ti sɔnni.

⁵Kona, le ki wagati nunŋba wi ni, a senwee kɛ kà si fo ma yiri le fitanladaga wi yege, nɛɛ yɔɔnrɔ ta yɔnlɔgi wa wunlunaŋa wi go mbogo fige ki na. A wunlunaŋa wɪ si kɛ ŋga kila pye na yɔnlɔgi ki yan. ⁶Kona, a wunlunaŋa wi yege

[†]5.2: 2 Wunlu 24.13; 25.14-15; 2 Kuro 36.10.

cenwe pì si kannga fyere ti na. A wi jatere wi piri wi na maa sunndo wi kòn wi na. A wi wire tì fanla. A wi kannguuro tila seri nari yee gbɔɔn. ⁷A wì si para ngbanga ma kɔnɔ kan ma yo pe pan kajenme pyefenne, naa kacɛn kagala jɛnfenne konaa jelefenne pe ni wi kan. Naa pàa kaa pan, a wì si senre ti le, mɛɛ ki Babilɔni tara kajenmbele pe pye fɔ: «Ye ni, lere ɲa fuun ka ya mbege yɔɔnrɔ nda ti kara mberi kɔrɔ wi yo na kan, wunluwɔ yaripɔrɔ yenre yaa le wi kan, mbe tɛ yɔngɔwɔ le wa wi yɔlɔgɔ konaa mboo pye wunluwɔ tara ti to taanri woo.»

⁸A wunlunɔɲa wi kajenmbele pe ni fuun pè si ye ma yɔɔnrɔ ti wele, ɛɛn fɔ wa kpɛ sila ya mbege yɔɔnrɔ ti kara pe ni konaa mberi kɔrɔ wi yo wunlunɔɲa wi kan. ⁹Ki pye ma, a wunlunɔɲa Belishazari wi sunndo wì si kòn wi na naa fɔ jɛngɛ. A wi yege cenwe pì kannga naa ma serege. A wi tara legbɔɔlɔ pe ni fuun pe wire tì si fanla pe na.

¹⁰Naa wunlunɔɲa wi nɔ wila kaa wunlunɔɲa wo naa wi legbɔɔlɔ pe senyoro ti logo, a wì si ye pe kɔrɔgɔ wa liwen lisaga, mɛɛ yo fɔ: «Wunlunɔɲa, Yenɲele sa yinwetɔnlɔgɔ kan ma yeri! Maga ka ti ma jatere wi piri ma na, ma yege cenwe pi kannga. ¹¹Nɔɲa wa yen laga ma wunluwɔ tara ti ni, Yenɲele na kpoyi* li yinne li yen wi ni. Ma to wi wunluwɔ wagati wi na, pàa kagala kɔrɔ jenme, naa tijinliwe konaa kajenme ta wi yeri paa yege ɲga na Yenɲele na kpoyi

li kajenme pi yen. Ki kala na, ma to we, wunlunɔɲa Nebukanezari we, ko nɔɲa wo wila tɛge jelefenne, naa jɛnfenne, naa kajenme pyefenne konaa kacɛn kagala jɛnfenne pe go na; ¹²katugu ki nɔɲa we, ki Daniyeli ɲa ma to wila wi mege taga naa yinri Belitishazari, wi jatere wì gbɔgɔ ma wɛ, kajenme naa tijinliwe yen wi ni mbe ya mbaa wɔɔnrɔ ti kɔrɔ wi yuun, mbaa ɲgundo kagala ke yege nari konaa mbaa yɔn sogowo kaan yewige ɲga fuun kì ngban ki na. Ye sa Daniyeli wi yeri wi pan, wi yaa pan mbe yɔɔnrɔ ti kɔrɔ wi yo.»

¹³Ki pye ma, a pè si saa Daniyeli wi yeri ma pan wi ni wa wunlunɔɲa wi yeri. A wunlunɔɲa wì suu yewe ma yo fɔ: «Zhuda tara woolo mbele wunlunɔɲa, na to we, wila saa koli ma pan pe ni, Daniyeli mege fɔ ɲa wila pye pe ni, wowi mboro le? ¹⁴Mɔɔ senre logo fɔ Yenɲele na kpoyi li yinne li yen ma ni, fɔ leele pe maa kagala kɔrɔ jenme, naa tijinliwe konaa kajenme taa ma yeri, kajenme mba pi yɔngɔ woro.

¹⁵Pè pan kajenmbele naa kajenme pyefenne pe ni laga na yeri, jango pe ki yɔɔnrɔ nda ti kara peri kɔrɔ wi yo na kan, ɛɛn fɔ wa kpɛ si ya mberi kɔrɔ wi yo na kan. ¹⁶Mì logo ma yo fɔ ma ma ya na ɲgundo kagala ke kɔrɔ yuun, konaa na kanɲbangala ke yege woo. Koni, na maga ya mbege yɔɔnrɔ nda ti kara mberi kɔrɔ wi yo na kan, wunluwɔ yaripɔrɔ yenre yaa le ma kan, mbe tɛ yɔngɔwɔ le wa ma yɔlɔgɔ. Ma yaa

pye wunluwɔ tara ti to taanri woo.»
¹⁷A Daniyeli wì si wunlunana wi yɔn sogo ma yo fɔ: «Wunlunana, ma yarikanra ti yaga wa nakoma mari kan lere wa yege yeri. Mi wo na, mi yaa yɔɔnrɔ ti kara mberi kɔɔ wi yo ma kan. ¹⁸Wunlunana, Yenɛle na yaara ti ni fuun ti go na, làa wunluwɔ, naa megbɔɔ, naa sɔnmɔ, konaa gbɔɔwɔ pi kan ma to Nebukanezari wi yeri. ¹⁹Ki megbɔɔ nga kɔ kan wi yeri ki kala na, tara pyew ti woolo, naa cengele ke ni fuun konaa senre pyew ti woolo paa pye na fyɛ wi yege fɔ na seri. Na wi kaa jaa pe leele mbele gbo, pe ma poro gbo. Na wi kaa jaa pe mbele yaga go na, pe ma poro yaga go na. Na wi kaa jaa mbe na yirige mboo gbɔɔ, wi ma wo yirige maa gbɔɔ. Na wi kaa jaa mbe na tirige, wi ma wo tirige. ²⁰Ɛɛn fɔ, naa yege gbɔɔwɔ la kaa ye wa wi kotogo na, a wi kotogo kɔ ngban wi na, fɔ a wila wi yege nari, a Yenɛle li suu laga wa wunluwɔ pi na, maa gbɔɔwɔ pi shɔ wi yeri. ²¹A pɛ suu purɔ maa wɔ senwee piile pe sɔɔwɔ. A wi jatere wì si kannga paa yaayoro woo yen. A wì si saa cɛn wa yan sofilele pe ni, na yan ki kaa paa nege yen. A fɔɔngɔ kɔ wo wi na maa yinngi, fɔ ma saa gbɔn pilige nga wila kaa ki jen ma yo Yenɛle na yaara ti ni fuun ti go na, li yen senwee piile pe wunluwɔ pyew pi go na, fɔ lere na kali ndanla, li ma wunluwɔ pi kan wo yeri.

²²«Koni, mboro Belishazari, mboro na ma yen wi pinambyɔ, mà ki kagala ke jen, konaa ki ni fuun, mee yenle mbɔɔn yee tirige. ²³Ɛɛn fɔ mɔɔ yege gbɔɔ Yenɛle na wa naayeri li na. Mà ti a pɛ pan li sherigo gbɔɔ yaapire ti ni ma kan, a mboro naa ma legbɔɔlɔ pe ni, naa ma japɔrimbɔlɔ konaa ma cɛnfenne pe ni, yɛ duven wi wɔ wa ti ni. A mɔɔ yarisunndo nda ti yen warifuwe woro, naa te woro, naa tuguyenre woro, naa tugurɔn woro, naa tige woro konaa sinndeere woro ti sɔn, ki yarisunndo tila la yaan, tila la nuru, tii si kala la jen. Ma si yala ma, yinwege naa ma kala li ni fuun li ni, ti yen Yenɛle na kee, mee lo gbɔɔ. ²⁴Ko kɔ ti, li ki kee ki torogo, a kɔ pan maga yɔɔnrɔ ti yɔnlgɔ. ²⁵Yɔɔnrɔ nda ti yɔnlgɔ tori nda yege fɔ: «Mene, mene, tekeli, parisin.» ²⁶Koni, ki senre ti kɔɔ wi na. «Mene» ko kɔɔ wo yen fɔ «jiri.» Yenɛle lɔɔn wunluwɔ piliye yi jiri, ki piliye yɔn kɔ kɔ. ²⁷«Tekeli» ko kɔɔ wo yen fɔ «Taanla.» Yenɛle lɔɔn taanla culo* na màga yan fɔ mà tifaga. ²⁸«Parisin» ko kɔɔ wo yen fɔ «kɔn shyen.» Yenɛle lɔɔn wunluwɔ pi kɔn shyen maa kan Medi tara fenne naa Perisi tara fenne pe yeri.»

²⁹Le ki yɔngɔlɔ nungba ke ni, a wunlunana Belishazari wì si konɔ kan ma yo pe wunluwɔ yaripɔɔ le Daniyeli wi kan, pe te yɔngɔwɔ le wa wi yɔlɔɔ. A pɛ sigi yari

lagapyew fɔ Daniyeli wo wì pye wunluwɔ tara ti to taanri woo we.

³⁰Ki pilige nungba ki yembine li ni, a pè si Kalide tara fenne wunlunaɲa Belishazari wi gbo.

6¹A Medi tara fenne naɲa Dariyusi wì si cɛn wunluwɔ pi na wi yeɛ nafa taanri ma yiri shyen wolo li ni.

Daniyeli juguye pàa yɔn le wi na

²Pilige ka, a wunlunaɲa Dariyusi wì sigi yan fɔ ki yen ma yɔn wi janmaratigiye cɛnmɛ naa nafa (120) tɛɛ, pe cɛncɛn wi wunluwɔ tara lagapyew ki go na. ³A wì si teelee taanri tɛɛ ki janmaratigiye cɛnmɛ naa nafa (120) pe go na. Janmaratigiye paa daga mbaa pe tunngo pyelɔmɔ pi yeɛ yuun ki teelee taanri pe kan, jango wunlunaɲa wi kapyege ka ka jɔɔ. Daniyeli wila pye ki teelee taanri wo wa. ⁴Ɛɛn fɔ pàa pye na Daniyeli wi jate ma wɛ ki teelee poro naa janmaratigiye pe na, katugu wila kala jen ma wɛ pe na. Kì pye ma, a wunlunaɲa wi nɛɛ jaa mboo tɛɛ wi tara ti ni fuun ti go na.

⁵Kona, a teelee poro naa janmaratigiye pe ni, pe nɛɛ pyelɔmɔ jaa mbe Daniyeli wi jɛɛgi wi tegere tunngo ŋga wila pye na piin ki kala na. Ɛɛn fɔ pe sila pyelɔmɔ kpe nakoma pɔngosaga kpe ta mbege pye, katugu Daniyeli wila pye lere ŋa leele pè taga wi na. Ki kala na, pe sila sambalawa nakoma pɔngosaga yan wi na. ⁶Kì pye ma, a ki nambala pè si pe

yeɛ pye fɔ: «We se pyelɔmɔ pa ta mbe Daniyeli wi jɛɛgi, kaawɔ we kala la lagaja mboo jɛɛgi wa wi Yenŋele li lasiri* wo kanŋɔɔ.»

⁷Kì pye ma, ki teelee poro naa janmaratigiye pe ni, pè si fyɛele ma kari wa wunlunaɲa wi yeri ma saa wi pye fɔ: «Wunlunaɲa Dariyusi, Yenŋele sa yinwetɔnɔɔ kan ma yeri. ⁸Ma wunluwɔ tara teelee, naa wunluwɔ yarijende yeɛ wɔfenne, naa janmaratigiye, naa yerifenne konaa gboforonɛriye pe pe ni fuun pè yere ki na, maga kɔn maga tɛɛ, fɔ wunlunaɲa, ma kakɔndɛgele la tɛɛ mali ŋban, fɔ sa gbɔn piliye nafa ma yiri kɛ, fɔ na lere o lere ka yenri yarisunŋo ka yeɛ yeri nakoma lere wa yeɛ yeri, na wii yenri wunlunaɲa mboro nungba yeri, pe ko fɔ wo yigi poo wa wa jaraye pe kɔɔɔ, wa jaraye pe wege ki ni. ⁹Koni, wunlunaɲa, ki kakɔndɛgele li tɛɛ, mɔ kɛ yɔnɔ li taga ki sɛwɛ wi na, jango liga ka ya mbe kanŋa, li pye Medi tara fenne naa Perisi tara fenne pe kakɔndɛgele, na li se ya kanŋa lo la.» ¹⁰Kì pye ma, a wunlunaɲa Dariyusi wì suu kɛ yɔnɔ li taga wa kakɔndɛgele sɛwɛ wi na.

Pàa Daniyeli wi wa wa jaraye pe wege ki ni

¹¹Naa Daniyeli wila kaa ki logo ma yo fɔ pè ki kakɔndɛgele li tɛɛ sanga ŋa ni, a wì si sɔngɔɔ ma kari wi go. Wi sanŋgazo yumbyɔ wi fenetiriye mbele pàa pye ma yeɛ wa wa Zheruzalemu ca ki yeri, a wì

si pe yengele. A wi nɛɛ kannguuro kanni wa pe tanla pilige pyew yɔnlɔ taanri, na wi Yenɛɛle li yenri konaa nali sɔnni, paa yeɛɛ ɲga na wila pye naga piin faa we. ¹²Kona, a Daniyeli wi winfenne pɛ si gbinri ma ye wa wi kɔrɔɔ, mɛɛ saa wi yan wila wi Yenɛɛle li yenri nali gbogo. ¹³Le ki yɔngɔlɔ nungba ke ni, a pɛ si kari wa wunlunaɲa wi yeri, ma saa para wi ni ki kakɔndɛgele li wogo na. Pàa yo fɔ: «Wunlunaɲa, m̀i yo ma kakɔndɛgele la tɛge fɔ mbe sa gbɔn piliye nafa ma yiri kɛ, fɔ na lere o lere ka yenri yarisunɲgo ka yeɛɛ yeri, nakoma lere wa yeɛɛ yeri, na wii yenri wunlunaɲa mboro nungba yeri, pe ko fɔ wo wa wa jaraye pe wege ki ni?»

A wunlunaɲa ẁi si pe yɔn sogo ma yo fɔ: «Pa ki yen ma kaseleɛ, Medi tara fenne naa Perisi tara fenne poro kakɔndɛgele li, na li se ya kanɲga.»

¹⁴A pɛ si senre ti le naa, ma yo fɔ: «Wunlunaɲa, Daniyeli ɲa wi yen Zhuda tara woolo mbele pàa koli ma pan pe ni kulolo wo wa, wi woro nɔɔ jate. Wi si woro nɔɔ kakɔndɛgele li jate fun. Wi maa yenri Yenɛɛle li yeri yenrisaga taanri pilige pyew.»

¹⁵Naa wunlunaɲa wila kaa ki senre ti logo sanga ɲa ni, a k̀i suu nawa pi piri wi na fɔ jɛɲge. A ẁi sigi jate wa wi nawa mbe Daniyeli wi shɔ. Maga yigi fɔ ma saa ki yɔnlɔ ki kɔ, wila ki lagaja mbe Daniyeli wi shɔ. ¹⁶Ɛɛn fɔ, a ki leele pɛ si sɔngɔrɔ

ma kari fyeleɛ na wa wunlunaɲa wi yeri ma saa ki yo wi kan fɔ: «Wunlunaɲa, màga jɛn ma yo mbe yala Medi tara fenne naa Perisi tara fenne pe lasiri wi ni, kakɔndɛgele na fuun wunlunaɲa ẁi tɛge maa kɛɛ yɔnlɔ taga ki sewe wi na, li se ya kanɲga naa!»

¹⁷Kona, a wunlunaɲa ẁi si konɔ kan ma yo pe sa Daniyeli wi wa wa jaraye pe wege ki ni. A wunlunaɲa ẁi si Daniyeli wi pye fɔ: «Ma Yenɛɛle na ma yen na tunɲgo piin li kan kapɔrɔ ni, lɔɔn shɔ!»

¹⁸Ko punɲgo na, a pɛ si sinndeligbɔɔ ka tɛge ma jaraye pe wege ki tɔn ki ni. A wunlunaɲa ẁi suu tɛgere tɛgeyaraga konaa wi legbɔɔlɔ pe wogo ki taga sinndeligbɔɔ ki na, janɲgo yaraga kpɛ ka ka kanɲga, ɲga k̀i tɛge Daniyeli wi kanɲɔlɔ ki wogo na.

¹⁹Ko punɲgo na, a wunlunaɲa ẁi si kari wi go. Wila yembine li ni fuun li pye, wii yenle mbe li. Wii yenle jele mbe pan wa wi yeri. Wi sila si ya mbe wɔnlɔ.

Yenɛɛle làa Daniyeli wi shɔ jaraye pe yeri

²⁰Ki goto yirifaga ki na, a wunlunaɲa ẁi si yiri, mɛɛ fyɛɛle ma kari wa jaraye pe wege ki yɔn na. ²¹A ẁi si fulo wa wege yɔn ki tanla, wi jatere piriwen ni fɔ jɛɲge, mɛɛ Daniyeli wi yeri ma yo fɔ: «Yenɛɛle na yinwege wolo li tunmbyee Daniyeli, ma Yenɛɛle na ma yen na tunɲgo piin li kan kapɔrɔ ni, li ya mɔɔ shɔ jaraye pe

yeri le?» ²²A Daniyeli wì si koro wa ma wunlunaṇa wi yon sogo ma yo fɔ: «Wunlunaṇa, Yenṇele sa yinwetɔnlɔgo kan ma yeri! ²³Na Yenṇele lili mērege* wi tun, a wì pan ma jaraye pe yonro ti tɔn pe na. Pee yaraga ko ka kpe pye na na, katugu Yenṇele ligi yan mii jɔgo li na. Mboro fun wunlunaṇa, mii kapege kpe pye ma na.»

²⁴Kì kaa pye ma, a wunlunaṇa wi nawa pì si yinṇgi fɔ jɛṇḡe. A wì si konɔ kan ma yo pe Daniyeli wì yirige poo wɔ wa jaraye pe wege ki ni. Naa pàa kaa Daniyeli wì yirige maa wɔ wa wege ki ni, pe sila tulugo kpe yan wi wire ti laga ka na, katugu wìla wi jigi wi taga Yenṇele li na. ²⁵A wunlunaṇa wì si konɔ kan, ma yo leele mbele pàa Daniyeli wì jeregi, pe pan pe ni, naa pe jeele konaa pe piile pe ni, pe pe wa wa jaraye pe wege ki ni. Pe wangɔlɔ wa wege ki ni, pe sila ta mbe gbɔn yere wa ki kɔsaga ki na, a jaraye pè si gbinri ma to pe na, ma pe kajeere ti ni fuun ti yaari.

²⁶Ko punḡo na, a wunlunaṇa Dariyusi wì si sewe pye maa torogo leele pe ni fuun pe kan, naa cengele ke ni fuun konaa senre pyew ti woolo pe kan tara ti lagapyew ki ni, ma yo fɔ: «Yenṇele sa yeyinṇge gbɔgo kan ye yeri! ²⁷Mi yen naga konɔ na li kaan, fɔ laga na wunluwɔ tara ti lagapyew ki ni, leele pe ni fuun paa fye Yenṇele na Daniyeli maa gbogo li yege.

Katugu Yenṇele li yen yinwege wolo, li yen wa fɔ sanga pyew.

Li wunluwɔ pi se jɔgo, kɔsaga woro li tegere ti na.

²⁸Li ma lere sho, ma lere wɔ kala.

Li ma kafɔnnḡɔlɔ naa kagbɔḡɔlɔ pye wa naayeri konaa laga tara ti na.

Lo lì Daniyeli wi sho jaraye pe kee.»

²⁹Ko punḡo na, Daniyeli wìla yeresaga jɛṇḡe ta wunlunaṇa Dariyusi wi wagati wi na konaa Perisi tara fenne pe wunlunaṇa Sirusi wi wagati wi na fun.

YARIYANRA NDA TILA NAGA DUNRUYA WUNLUWɔ KONAA YENṆELE WUNLUWɔ PI WOGO NA

7.1--12.13

**Daniyeli wi yariyanga
kongbanḡa:
Wonggaala tijere kala**

7¹Babilɔni tara wunlunaṇa Belishazari wi wunluwɔ pi yeḡe kongbanna li na, ma Daniyeli wi ta wìla pye ma sinle wa wi sorondo ti na, a wì si wɔɔnro wɔnlɔ ma yariyanra ta yan. Ko punḡo na, a Daniyeli wì si wɔɔnro ti yonlɔgo ma lara nda ti wogo yen ma ṇḡban ti yege yo. Nda wìla yege yo ti nda.

²Wila yo fɔ: «Yembine li ni, wa na yariyanga ki ni, mila pye na wele,

mee kaa tifelege ki yan ki yiri wa naayeri wi keyen tijere yi ni fuun yi na na gbɔɔn, ma pan ma kɔɔje gbɔɔ tɔnmɔ pi yege fannga ni. ³A wongaala tugbɔmbɔlɔ tijere si yiri wa kɔɔje wi ni, wa sila yala wa ni†. ⁴Wongbɔ kongbanja wila pye paa jara yen. Kanwira la pye wi na paa yɔn yen. Maga ta mɪla pye naa wele, a pɛ sigi kanwira ti kɔn mari laga wi na, mee wi yirige maa yerege wi tɔɔɔ ti na paa senwee pyɔ yen. A pɛ si senwee pyɔ jatere kan wi yeri.

⁵«Le ki yɔngɔlɔ nungba ke ni, a mɪ si wongbɔ shyen woo yan, wila pye paa cenge urusi ka yen. Wila pye ma cɛn wi punɔgo tɔɔɔ ti na. Kendingangala taanri la pye wa wi yɔn, wa ngangala ke sɔɔwɔ. A pɛ suu pye ma yo wi yiri wi sa kara legere ka.

⁶«Ko punɔgo na, mɪla pye na wele naa, mee wongbɔ wa yege yan; wila pye paa kamɔlɔ yen. Kanwira tijere la pye wa wi pɔɔlɔ paa sannjege yen. Yinre tijere la pye wi na. A pɛ si tegere kan wi yeri†.

⁷«Ko punɔgo na, wa na yariyanga ki ni yembine li ni, mbe ka wele, mee wongbɔ tijere woo yan. Wila pye sunndo kɔngɔ ni, ma pye fyere ni. Fannga gbɔɔ la pye wi

ni fɔ jenge. Ngangala titɔnlɔngɔlɔ tugurɔn wogolo kaa pye wa wi yɔn. Wila pye na kara ti kuun, nari kɔɔnlɔ yuroyuroyuro, nari kaa, nari sannda ti tangala tangala. Wila pye wi ye wongaala kongbanmbala pe ni. Yengele ke kaa pye wi na†. ⁸Maga ta mɪla pye naga yengele ke wele, a mɪ si kaa ki yan fɔ yenne jele la yiri wa sangala ke sɔɔwɔ. Wa yengele kongbangala ke ni, a taanri si kɔlɔgi ma wɔ wa yenne jele li yege. Yengele la pye ki yenne jele li na paa senwee wogolo yen. Yɔn la pye li na, a laa yege gbɔɔwɔ senre yuun†.»

Yengele li kiti kɔnwagati

⁹«Kona, mɪla pye na wele naa bere, maga ta paa pye na wunluwɔ jɔnrɔ teriteri. Na wila pye wa maga le wa fafafa†, a wɪ si cɛn ki wunluwɔ jɔngɔ ka na. Wi yaripɔɔ tɪla pye ma filige yege yege yege. Wi yinzire tɪla pye ma filige paa sumbyɔ sifire yen. Wi wunluwɔ jɔngɔ kɪla pye paa kasɔn yinne yen. Wi wunluwɔ jɔngɔ jegele kiiri kiiri kaa pye paa kasɔn gbɔɔ yen†. ¹⁰Kasɔn kɪla pye na janri na yinrigi wa wi yege paa gbaan tɔnmɔ yen. Leele waga legere legere paa pye wi tunmbyeele; leele waga keke tegesaga legere paa pye

†7.3: Naga 13.1, 17.8.

†7.4-6: Naga 13.2.

†7.7: Naga 12.3; 13.1.

†7.8: Naga 13.5-6.

†7.9: Na ki yo fɔ: *Na wila pye wa maga le wa fafafa*, ko yen naga nari ma yo Yengele lo li, lo na lesaga woro li na, kasaga si woro li na.

†7.9: Naga 1.14; 20.4.

ma yere wi yege sɔgɔwɔ na tunngo piin wi kan. Kona, a kiti kɔnfenne pɛ si cɛncɛn. A pɛ si sɛwɛɛle pe le yengele†.

¹¹ «Mila pye na wele naa bere, katugu ki yenne lɛa pye nali ye gbɔgɔwɔ sɛnre yuun. A mɛ sigi yan fɔ pɛge wongbo wi gbo, maa wire ti tɔngo, mari wa kasɔn mari sogo.

¹² Wongaala sanmbala poro na, paa pe fannga ki sho pe yeri; ɛɛn fɔ, a pɛ si pe yaga go na fɔ ma saa gbɔn wagati wa ni.

¹³ «Mila pye na wele bere wa na yariyanga ki ni yembine li ni, mbe ka wele,

a mɛ si lere wa yan, ɲa wɛ
yiri sɛnwee pinambyɔ†
kɔrɔgo.

Wila yiri wa naayeri ma pan
kambaara ti na.

A wi nɛɛ paan wa ɲa wila pye
wa maga le wa fafafa wi
tanla.

A pɛ suu yigi ma fulo wi ni le wi
tanla.

¹⁴ A pɛ si tegere naa gbɔgɔwɔ
konaa wunluwɔ pi kan wi
yeri;

a leele pe ni fuun, naa cɛngele ke
ni fuun, konaa sɛnre pyew
ti woolo pe nɛɛ tunngo
piin wi kan.

Wi tegere ti yen tegere nda ti
yen kɔsaga fu;

wi wunluwɔ pi se si jɔgo fyew.»

¹⁵ «Mi Daniyeli ki wogo kila na
jatere wi piri na na jenge, a na

sunndo wi kɔn na na fɔ jenge
yariyanra nda mila yan ti kala na.

¹⁶ Ki kaa pye ma, leele mbele paa
pye wa, a mɛ si fulo nungba tanla,
maa yewe ki kagala ke ni fuun ke
kɔrɔ jate wi ni. A wɛ si ke kɔrɔ
wi yo mala kan. ¹⁷ Wila yo fɔ: «Ki
wongaala tugbɔmbɔlo tijere wele,
pe yen ma taanla wunlumbolo
tijere ni, mbele pe yaa ka yiri laga
tara ti na. ¹⁸ ɛɛn fɔ poro pungo na,
Yɛnɲele na yaara ti ni fuun ti go
na li leele kpoyi* poro pe yaa ka
wunluwɔ pi ta, pi yaa ka koro poro
kan sanga pyew fɔ tetete.»

¹⁹ «Koni, mila pye na jaa mbe
ki wongbo tijere woo wi kala
li jen mbe wali li na, wo ɲa
wila pye wi ye sanmbala pe ni
fuun pe ni we. Wila pye fyere
ni fɔ jenge. Wi ngangala kaa pye
tugurɔn. Wi yombekɔrɔ tila pye
tuguyenre. Wila pye na kara ti
kuun, nari kɔɔnlo yuroyuroyuro,
nari kaa, nari sannda ti tangala
tangala. ²⁰ Yɛnɲele ke ɲgele kaa
pye wa wi go ki na, mila pye na
jaa mbe ke kala li jen fun mbe wali
li na, konaa yenne sanna na lɛa
kaa yiri, a taanri kɔlɔgi ma toori
li yege sɔgɔwɔ li kala li ni, lo na
yengele la pye li na, naa yɔn ni, a
laa ye gbɔgɔwɔ sɛnre yuun we. Ki
yenne lɛa cɛn ndɛɛ li gbɔgo ma we
sanngala ke na.

²¹ «Maga ta mila pye na wele,
a mɛ sigi yan fɔ ki yenne li yen
na malaga gbɔɔn Yɛnɲele li woolo

†7.10: Naga 5.11; 20.12.

†7.13: Mati 24.30; 26.64; Maki 13.26; 14.62; Luki 21.27; Naga 1.7, 13; 14.14.

kpoyi pe ni, na yawa taa pe na[†],
²²ƒo ɲa wila pye wa maga le wa
 fafafa, wi pan wi tanga kan Yenɲele
 na yaara ti ni fuun ti go na li leele
 kpoyi* pe yeri, ƒo wagati wi sa gbɔn
 Yenɲele li leele kpoyi pe wunluwo
 pi ta[†].

²³ «Kì kaa pye ma, a ki kagala
 ke kɔɔ wì si yo na kan ma yo
 ƒo: «Wongbo tijere woo wi yen na
 wunluwo tijere woo wogo nari. Ki
 wunluwo pi yaa ka pan laga tara
 ti na, mbe pye pi ye wunluwo
 sanmba pyew pi ni. Pi yaa ka
 dunruya wi lagapyew ki ka, mbe
 leele pe kɔɔnlo yuroyuroyuro, mbe
 pe tangala tangala. ²⁴Yenɲele ke
 koro yen ma taanla wunlumbolo ke
 ni, mbele pe yaa ka cɛn ki wunluwo
 pi na. Wunluwo wa yege yaa ka
 yiri poro pungo na. Wo yaa ka pye
 wi ye kongbanmbala sanmbala pe
 ni. Wi yaa ka wunlumbolo taanri
 jan mbe cɛn wa pe yɔnlo. ²⁵Wi yaa
 kaa senpere yuun Yenɲele na li yen
 yaara pyew ti go na li na, mbaa
 Yenɲele na yaara ti ni fuun ti go
 na li leele kpoyi pe jɔlo. Wi yaa ka
 yo ƒo wi yaa Yenɲele li leele kpoyi
 pe wagati ɲa wì tegetege konaa pe
 lasiri* wi kanɲga. Yenɲele li leele
 kpoyi pe yaa ka pye wa wi fanɲga
 ki nɔgo ye le taanri naa walaga.
²⁶Ko pungo na, kiti kɔnwagati wi
 yaa gbɔn. Pe yaa wi tegere ti
 sho wi yeri, mboo tɔngɔ mboo kɔ
 pew. ²⁷Kona, dunruya wunluwo pi

ni fuun pi fanɲga, naa pi tegere,
 konaa pi gbɔgɔwɔ pi ni, ti yaa
 kan Yenɲele na yaara ti ni fuun ti
 go na li leele kpoyi poro yeri. Pe
 wunluwo pi yaa ka pye wunluwo
 mbakɔ. Dunruya fanɲga fenne pe
 ni fuun pe yaa kaa tunngo piin pe
 kan mbaa nuru pe yeri[†]»

²⁸ «Pa ki senre ti kɔ na ki laga
 ɲga ki na. Mi Daniyeli mi wo na,
 ki senre tila na jatere wi piri na na,
 ma fyere wa na na ƒo jɛnge. A na
 wire cɛnlɔmɔ pì kanɲga. A mì sigi
 kagala ke tege wa na nawa.»

Yariyanga shyen wogo: Simbapɔlo naa sikapɔlo kala

8¹Wunlunɲa Belishazari wi
 wunluwo pi ye le taanri wolo
 li ni, mi Daniyeli, a mì si wɔɔnrɔ
 wɔnlo ma yariyanga fɔnngo
 yan naa, ko la pye yariyanga
 kongbanɲga ɲga mila yan ko
 pungo na. ²Mila pye na wele ki
 yariyanga yansanga wi ni, mala
 ta mila wele, a mì si kaa na yee
 yan wa malaga sigeca Suzi ki ni,
 wa Elamu kinda wi ni. Wa na
 yariyanga ki ni, a mì si kaa na
 yee yan wa Ulayi gbaan wi tanla.
³Mì kaa yege yirige ma wele, mee
 simbapɔlo wa yan yeresaga le
 gbaan wi yɔn na. Yenɲele shyen
 la pye wi na. Ki yenɲele shyen
 kaa pye ma tɔnlɔndɔnlo ƒo jɛnge,
 ɛɛn ƒo nungba la pye ma tɔnlo
 nungba na. La la keli ma yiri la na.

[†]7.21: Naga 13.7.

[†]7.22: Naga 20.4.

[†]7.27: Naga 20.4; 22.5.

Na làa yiri punḡo na, lo la tɔnlɔ ma wɛ sanna li na. ⁴Kona, a mì sigi yan fɔ ki simbapɔlɔ wi yen na gbɔɔn wi yenḡgele ke ni wa yɔnlɔ tosaga kɛɛ yeri, naa yɔnlɔparawa kamɛḡḡ kɛɛ konaa yɔnlɔparawa kalige kɛɛ yeri. Wɔḡḡbɔ wo wa kpe sila ya mbe yere mboo sige. Lere kpe saa ya mbe yaraga shɔ wi yeri. Ƴga fuun kila wi ndanla, ko wila pye na piin. Wi fanḡga kila pye na gbogo na kee yeḡe fɔ jɛḡḡ.

⁵Mala ta mɪla pye na jatere piin ki wogo ki na, mbe ka wele, mɛɛ sikapɔlɔ wa yan wila fee na paan, ma yiri wa yɔnlɔ tosaga kɛɛ yeri. Wila pye na tara ti lagapyew ki yanri na paan, wi tɔɔɔ ti sila si pye na jiinri wa tara ti na. Yenne titɔɔnlɔ gbenɛ nungba la pye wa wi yengele shyen ke sɔḡwɔ pi ni. ⁶Simbapɔlɔ yenḡgele shyen fɔ Ƴa mɪla yan yeresaga wa gbaan wi yɔn na, a sikapɔlɔ wɪ si saa fo ma gbɔn wi na, mɛɛ gbinri ma to wi na wi fanḡga ki ni fuun ki ni. ⁷A mì suu yan wi saa na malaga gbɔɔn simbapɔlɔ wi ni. Wila wi gbɔn kayanḡa gbɔḡo ni, fɔ ma simbapɔlɔ wi yenḡgele shyen ke kaari. Fanḡga sila pye simbapɔlɔ wi ni wi ya wi yere wuu sige. A sikapɔlɔ wɪ suu jan tara, maa tangala tangala wi tɔɔɔ ti ni. Lere kpe sila ta mbe simbapɔlɔ wi shɔ wi yeri. ⁸A sikapɔlɔ wɪ si fanḡga ta fɔ jɛḡḡ, ɛɛn fɔ naa wi fanḡga kila kaa gbɔn wa ki gbɔnsaga, a wi yenne titɔɔnlɔ

gbenɛ li si kaw. Ɛɛn fɔ, a yenḡgele titɔɔnlɔḡḡlɔ tugbɔḡḡlɔ tijere si yiri wa li yɔnlɔ ma yeḡe wa dunruya wi go tijere ki yeri.

⁹A yenne jɛɛle là si yiri ki yenḡgele ke nungba na, ma tɔnlɔ kɔnlɔ fu ma kari wa yɔnlɔparawa kalige kɛɛ yeri, naa yɔnlɔ yirisaga kɛɛ yeri konaa ma kari wa tara tiyɔnrɔ[†] ti kɛɛ yeri. ¹⁰Li fanḡga kila gbɔḡo fɔ ma saa gbɔn wa yaara nda wa yenḡgele na ti na; làa ki yaara nda tì da ti walaga kɔn ma wo tara, konaa wɔḡḡḡlɔ keke ni, mɛɛ ti tangala tangala li tɔɔɔ ti ni[†]. ¹¹Làa li yeɛ gbɔḡo fɔ ma li yeɛ taanla yaara nda wa yenḡgele na ti togbɔɔ wi ni. Saraga sogowogo* Ƴga ki maa woo pilige pyew yaara nda wa yenḡgele na ti togbɔɔ wi yeri, làa ki saraga wɔḡo ki yereḡe konaa ma wi censaga kpoyi* ki tɛḡe fyɔḡḡ* ni. ¹²Yaara nda wa yenḡgele na, pàa ti le wa li fanḡga ki nɔḡo konaa ma saraga sogowogo Ƴga ki maa woo pilige pyew ki yereḡe kapere ti kala na. Yenne làa kaseleḡe ki wa tara, a li kapyegele ke ni fuun kaa yɔḡḡ.

¹³Kona, a mì si mɛɛḡḡ* kpoyi wa magala logo wi yen na para. A mɛɛḡḡ kpoyi wà yeḡe si wo yewe ma yo fɔ: «Ki yariyanra nda tì naga, ti kagala ke yaa koro mbaa piin fɔ sa gbɔn wagati wiwiin? Saraga sogowogo Ƴga ki maa woo pilige pyew, ki yaa koro mbawɔḡo fɔ sa gbɔn wagati wiwiin? Kapeḡḡḡḡ Ƴga ki maa jɔḡwɔ pi piin, ki yaa

[†]8.9: Tara tiyɔnrɔ to ti yen Izirayeli tara re.

[†]8.10: Naga 12.4.

koro wa fɔ sa gbɔn wagati wiwiin? Yenɲele li censaga kpoyi konaa yaara da wa yenɲele na, pe yaa ti yigikala li tisaw fɔ sa gbɔn wagati wiwiin?»

¹⁴ A mereɲe koŋɓanɲa wì silan yɔn sogo ma yo fɔ: «Pinliwɛ waga kele naa cɛnɲɛ naa nafa shyen ma yiri kɛ (1 150) konaa yɔnlɔkɔɔ waga kele naa cɛnɲɛ naa nafa shyen ma yiri kɛ (1 150) ki yaa toro gben, ko punɔgo na, Yenɲele li censaga kpoyi pee jɛn pege pye kpoyi naa.»

Mereɲe Gabiriyeli wila yariyanga ki kɔɔ wi yo Daniyeli wi kan

¹⁵ «Kona, mi Daniyeli, mala ta mɪla pye na jatere piin yariyanga ŋga mɪla yan konaa ki kɔɔ wi wogo na, a mɪ si yaraga yenwege ka yan kɪ yere na yege sɔɔwɔ, ŋga kɪla pye paa senwee pyɔ yɛn.

¹⁶ A mɪ si senwee magala la logo ma yiri wa Ulayi gbaan tɔnmɔ pi nandogomɔ. Lɔa gbele ŋgbanga ma yo fɔ: «Gabiriyeli*, yariyanga ki kɔɔ wi yo ki naɲa ŋa wi kan†.»

¹⁷ Kɪ kaa pye ma, a Gabiriyeli wì si fulo le laga ŋga mɪla pye ma yere ki tanla. Naa wila kaa na fulo na tanla, a na sunndo wì si kɔn na na. A mɪ si to mala yege ki jiile wa tara. A wì silan pye fɔ: «Senwee pyɔ, ki logo ma wali ki na, fɔ ki yariyanga ki yɛn na para wagati punɔgo woo wi kagala koro senre na.» ¹⁸ Maa ta wila pye na para na

ni, a na yege si wɔ, mala yege ki ta jiilesaga wa tara. Eɛn fɔ, a wì si jiri na na, mala yirige mala yerege le laga ŋga mɪla pye. ¹⁹ Kona, a wì silan pye fɔ: «Kala na li yaa ka pye Yenɲele li nanɓanwa wagati wi kɔsanga ni, mɪ yaa li naga ma na, katugu ki wagati wì kɔn ma tege.

²⁰ Simbapɔlɔ ŋa mɔ yan yenɲele shyen ke ni, wo yɛn ma taanla Medi tara fenne naa Perisi tara fenne pe wunlumbolo poro ni. ²¹ Sikapɔlɔ sire legerɛ fɔ ŋa mɔ yan, wo yɛn ma taanla Yavan† tara wunlunaɲa wo ni. Yenne titɔɔnlɔ na lɔa pye wa wi yenɲele shyen ke sɔɔwɔ pi ni, lo yɛn ma taanla ki tara ti wunlunaɲa koŋɓanɲa wo ni. ²² Kona, a ki yenne lɪ si kaari, a yenɲele tijere si yiri wa li yɔnlɔ. Koro yɛn ma taanla wunluwɔ tijere ni, mba pi yaa ka yiri wa ki tara nungba ti ni; eɛn fɔ ki wunluwɔ tijere pi fanɲa ki se ka gbɔɔ mbe koŋɓanmba pi woo pi bɔ. ²³ Pe wunluwɔ pi kɔsaga, na lepeele pe kapere pyege kiga ka gbɔn wa ki gbɔnsaga ki na sanga ŋa ni, wunlunaɲa wa yaa ka yiri, ŋa wi yaa ka pye ye gbɔɔwɔ naa tijinliwɛ pee ni. ²⁴ Wi yawa pi yaa ka gbɔɔ, eɛn fɔ pii yaa ka yiri wo yere jate yeri. Wi yaa ka jɔɔwɔ pye fɔ jɛnɲe. Wi kapyegele ke ni fuun ke yaa ka yɔn. Wi yaa ka fanɲa fenne pe tɔngɔ konaa Yenɲele li leele kpoyi* pe ni. ²⁵ Wi tijinliwɛ pee pi kala na, wi yaa ka legerɛ fanla mbe pe punɔgo. Wi yaa ka pye

†8.16: Luki 1.19, 26.

†8.21: Yavan tara to nungba to pe maa yinri fun Giresi tara.

yee gboḡwɔ coli. Wi yaa ka lelegere tongo, mbele pe yaa kaa ki jate pe yen ma cen yeyingge na pɔw. Wi yaa ka yiri malaga ni wunlumbolo pe Wunluwɔ wi kɔrɔḡ. Eɛn fɔ pe yaa kaa tongo, mbege ta senwee keɛ si gbɔn wi na. ²⁶Yariyanga nga mɔ yan pinliwe naa yɔnlɔkɔḡ wogo ki na, ki yen kaselege. Eɛn fɔ ki yariyanga kala li yaga wa ma nawa, li pye ngundo, katugu li yen na para wagati ɲa wila paan wa lege wi wogo na.»

²⁷«Ko punḡo na, mi Daniyeli, a mɔ si fanla, fɔ a mɔ to na yaa ma saa gbɔn piliye yɔn ka na. Ko punḡo na, a mɔ si kaa yiri na wunlunaɲa wi kagala ke yege woo. Eɛn fɔ, na jatere wila pye ma piri na na yariyanga nga mila yan ki kala na, katugu mi sila ya mbege kɔrɔ wi jɛn.»

Daniyeli wila Yenḡele li yenri

9¹Serisesi[†] pinambyɔ Dariyusi ɲa wila yiri wa Medi tara fenne pe ni, wila pye Kalide tara fenne pe wunlunaɲa. ²Wi wunluwɔ pi yeɛ konḡbanna li ni, mi Daniyeli, a mɔ sigi kara maga yan wa Yenḡele senre sɛwe wi ni, fɔ Yawe Yenḡele lɔa ki yo wa Yenḡele yɔn senre yofɔ* Zheremi* wi yɔn, ma yo fɔ Zheruzalemu ca ki yaa ka tongo mbe pye kataga, mbe sa gbɔn fɔ

yeɛ nafa taanri ma yiri ke[†]. ³Ki pye ma, a mɔ si yenḡe le*, ma jatere piriwen yaripɔrɔ le, ma saa cen cɔnrɔ[†] ma yege wa wa Yawe Yenḡele li yeri, mali yenri yenrewe naa yenrewe gbɔɔ ni. ⁴A mɔ si Yawe Yenḡele, na Yenḡele li yenri ma yo lilan kapere ti kala yaga na na. Mila yo fɔ: «E, Yawe Yenḡele ɲḡbɔḡ, mboro ɲa ma yen fyere ni, ma yen ma mbele ndanla, a pɔɔn ɲḡasegele ke yigi na tanri ke na, ma mɔɔ yɔn finliwe* pi yigi pe ni. ⁵Wɛ kapege pye, ma kambasinnde pye, ma tipege pye. Wɛ yiri ma je ma na. Wɛ je ma ɲḡasegele naa ma kakɔnnɛḡenḡele ke na. ⁶Wee logo ma tunmbyeele, Yenḡele yɔn senre yofenne pe yeri, poro mbele pɛ para ma mege na we wunlumbolo, naa we fanḡa fenne, naa we teleye konaa we tara woolo pe ni fuun pe ni we. ⁷We Fɔ*, mboro wo na, ma yen sinḡe. Woro wɛ fere shɔ nala, woro Zhuda tara woolo, naa Zheruzalemu ca woolo, konaa Izirayeli* tara woolo pe ni fuun, mbele pɛ yiri tɔɔn konaa mbele pɛ yiri wa lege, poro mbele maa purɔ, a pɛ kari tara nda fuun ni pe kambasinnde nda pɛ pye ma na ti kala na we. ⁸Ee, Yawe Yenḡele, woro wɛ fere ti shɔ, woro naa we wunlumbolo, naa we tara teeɛ konaa we teleye pe ni, katugu wɛ

[†]9.1: Serisesi ɲa pɔɔ mege ki yeri lagame, wi yen wi ye ɲa pɛ para wi senre na wa Esiteri sɛwe wi ni; Esite 1.1.

[†]9.2: Zhere 25.11; 29.10.

[†]9.3: Mbe jatere piriwen yaripɔrɔ le konaa mbe cen cɔnrɔ, ko la pye kapyegele kele, ɲḡele lere wa ma pye mbege naga fɔ wi jatere wɛ piri wi na.

kapege pye ma na. ⁹ Eɛn fɔ, mboro ŋa ma yen we Fɔ, we Yenŋele, ma yen leele yinriwe tafɔ, ma yen na we kapere ti kala yari we na, ali mbege ta wè yiri ma je ma na.

¹⁰ «Wee yenle mbe logo Yawe Yenŋele, we Yenŋele li yeri. Lasiri* kongolo ŋele li kan li tunmbyeele mbele Yenŋele yɔn senre yofenne pe yeri, a pè ke yo we kan, wee yenle mbe tanga ke na. ¹¹ Izirayeli tara woolo pe ni fuun pɔn lasiri kongolo ke jɔɔ. Pè pungo le ma ni, ma je mbe logo ma yeri. Ki kala na, danga kagala naa tipege kagala ŋele ke yen ma yɔnlɔɔ wa Yenŋele li tunmbyee Moyisi wi lasiri sewe wi ni, ki kagala kè to we na, katugu wè kapege pye Yenŋele li na. ¹² Senre nda làa yo ma yo li yaa ŋga pye woro naa we tara tee mbele pàa pye na we yege sinni we na, ligi pye. Li jɔlɔɔ gbɔɔ wa we na. Ki jɔlɔɔ ŋga kɔ gbɔn Zheruzalemu ca ki na, ki cenle la fa pye dunruya wi laga ka kpe ni gben fyew. ¹³ Ki jɔlɔɔ kagala ke ni fuun kè gbɔn we na, paa yege ŋga na pàa ki wogo ki yɔnlɔɔ wa Moyisi lasiri wi ni we. Eɛn fɔ woro wo na, we fɔn yenri Yawe Yenŋele, we Yenŋele; we fa yenle mbe we kambasinnde ti yaga, we fa yenle mbɔn kaselege ki logo. ¹⁴ Ki kala na, Yawe Yenŋele, mɔga pye, a ki jɔlɔɔ kɔ to we na; katugu Yawe Yenŋele, we Yenŋele, ma yen sinŋe wa ma kapyegele ke ni fuun ke ni.

Eɛn fɔ woro wee yenle mbe logo ma yeri.

¹⁵ «Koni, we Fɔ, we Yenŋele, mboro ŋa maa ma woolo pe yirige wa Ezhipiti tara ma yawa pi fanŋa na, mà megbɔɔ ta, a kɔ koro wa fɔ ma pan ma gbɔn nala; eɛn fɔ woro wo na, wè kapege pye, ma pye kajɔɔ pyefenne. ¹⁶ We Fɔ, ma kasiŋge ki kala na, ma nanŋbanwa gbɔ po naa ma kɔnɔ ti ni, ki yaga ti laga mbe lali Zheruzalemu, ma ca ki ni, ko ŋga ki yen ma yanwiga kpoyi* ye†; katugu we kapere to naa we teleye pe kambasinnde ti kala na, cenŋele ŋele fuun ke yen ma we tara ti maga, ke yen na Zheruzalemu ca konaa ma woolo pe tifaga. ¹⁷ Koni, we Yenŋele, ki yaga ma mi ŋa ma tunmbyee na yenrewe po naa na yenrewe gbɔ pi logo. Ma mege ki kala na, ki yaga mɔ lajenge kpoyi ŋga pè jɔɔ ki wele kajenge ni. ¹⁸ E, na Yenŋele, nungbolo jan ma logo na yeri. Ma yengele ke kan we ca ki na maga jɔɔsara ti wele! Ma mege ki yen ca ŋga na, ki jɔɔwɔ pi wele! We woro nɔ yenrewe gbɔ yenri ma yɔn we na we kasiŋge ko kala na, eɛn fɔ we yen nɔ yenrewe gbɔ yenri ma yɔn we na ma yinriwe tawa gbɔ po kala na. ¹⁹ We Fɔ, logo we yeri. We Fɔ, we kala yaga. We Fɔ, ma jatere wi tege we na. Ma we kala li yege wɔ, maga ka mɔ, ma mege ki kala na, na Yenŋele; katugu ma mege ko

†9.16: ŋga kɔ yo fɔ: *Yanwiga kpoyi*, Siyon yanwiga ko pe maa yinri ma, pa pàa sherigo gbɔɔ ki kan wa ki na, wa Zheruzalemu ca. Pe maa ki yinri fun Zheruzalemu ca.

ki yen ma ca ki na konaa ma woolo pe na.»

Merege Gabiriyeli wila yegele nafa taanri ma yiri ke tegesaga kolshyen ke koro wi yege yo

²⁰ «Mila pye na yenri bere, nala kapere to naa Izirayeli, na woolo pe kapere ti yuun nari finligi, na Yawe Yenjele, na Yenjele li yenrewe gbɔɔ yenri li yanwiga kpoyi ki wogo na. ²¹ Mala ta mila pye na yenri, naja na mila keli ma yan wa na yariyanga kongbannga ki ni, Gabiriyeli* we, wi si yiri sire na, ma fyeele ma pan na korogo, yonlkogo yege saraga* wosanga wi ni. ²² A wi si pan mala yege naga ma yo fo: «Daniyeli, mi pan koni mbe tijinliwe naa kagala koro jenme kan ma yeri. ²³ Naa maga le na Yenjele li yenrewe gbɔɔ yenri, Yenjele li senre ta yo, to mi pan mbe yari ma yeri, katugu ma yen ma Yenjele li ndanla jenge. Ki kala na, ma nungbolo jan ki senre ti yeri, ma ki yariyanga ki koro wi jen.»

²⁴ «Ye le nafa taanri ma yiri ke tegesaga kolshyen wagati wi kon ma tege ma woolo konaa ma ca kpoyi ki kan. Ki wagati wi kon ma tege, jango mbe kolomo kapyere ti yerege, mbe kapere ti ko, mbe kambasinnde ti kala yaga, kasingge mbakogo ki ta ki pan. Yariyanga konaa Yenjele yon senre yofenne pe senre ti kagala ke pye ke yon fili, Yenjele li lajenge kpoyi ki tege ki ye naa fonngo li kan. ²⁵ Nga

ma daga mbe jen mbe wali ki na, ko yen fo mbege le wagati na ni ki yo ma yo fo Zheruzalemu ca ki yaa gbegele mbe tege konaa mbe kan naa fonngo, fo mbe sa gbɔn kundigi na pe sinme kpoyi* wo wi na maa wo wi pansanga wi na, yegele kolshyen tegesaga kolshyen wagati wi yaa toro. Sanni yegele kolshyen tegesaga nafa taanri ma yiri shyen wagati ni, ca ki yaa gbegele mbe tege konaa mbe kan naa fonngo, mbe pinle ki nawa kongolo koro naa ki malaga sigemboro ti ni, een fo ki yaa ka pye wagati ngbaan.

²⁶ «Ki yegele kolshyen tegesaga nafa taanri ma yiri shyen wagati wi kongolo, pe yaa ka naja wa gbo, na pe sinme kpoyi wo wi na maa wo. Lere kpe se ka yenle mbe yere wi ni mboo saga. Kundigi wa woolo yaa ka pan mbe ca konaa laga kpoyi* ki ya. Kona, jogowa gbɔɔ yaa gbɔn wi na, mboo wogo ki ko paa yege nga na tonngbɔɔ ma jogowa pye we. Een fo sanni wi sa ku, wi yaa malaga yirige mbe jogowa pye, paa yege nga na kila kon ma tege we. ²⁷ Wi yaa ka yon finliwe le lelegere ni, mba pi yaa yeresaga ta sa gbɔn yegele kolshyen ni. Ki yegele kolshyen ke nandogomo, wi yaa ka yo fo pe saraga womo naa yarikanra kanwa pi yerege. Ki kundigi jogowa pyefo wi yaa ka katijangara pye fo sa toro ki da wi na†, fo sa gbɔn wo jate wi

†9.27: Dani 11.31; 12.11; Mati 24.15; Maki 13.14.

tongosanga wi na, paa yege nga na ki kon ma tege wi wogo na we.»

Yariyanga taanri wogo: Naja nga wila len jese yariporo tiyonro ti le

10¹Perisi tara wunlunanga Sirusi wi wunluwo pi ye le taanri wolo li ni, a Yenyele li si senre ta yo Daniyeli wi kan, wo nga paa pye na yinri fun Belishazari. Ki senre ti yen kaselege senre; ti yen na para wagati ngbaan nga wila paan wo senre na. A Daniyeli wi sigi senre ti logo ma wali ti na konaa ma yariyanga ki koro wi jen.

²Ki wagati wi ni, mi Daniyeli na nawa pila tanga na na fo ma saa gbɔn yapeleye jeyen taanri. ³Mi sila yenle mbe yaakaga tanga kpe ka; mi sila kara ka, mi sila si duven wo. Mi sila sinme nuwo taan fa na yee na fo ma saa ki yapeleye taanri yi ko.

⁴Ye le li yenge kongbannga ki pillige nafa ma yiri tijere wogo ki na, a mi silan yee yan wa gbaan gbenje wi yon na, nga pe yinri Tigire.

⁵A mi silan yege ki yirige ma wele. Le ki yongolo nungba ke ni, a mi si naja wa yan, nga wila yariporo nda pe gbegele len* jese ni ta le. Kurusijara nga wila pye ma po wa wi senne, wila pye te piiri nga wila yiri wa Ufazi ca wo wa. ⁶Wi wire tila pye na yengele paa kirizoliti* sinndelege songbanga wogo yen. Wi yege kila pye na yengele paa yenyele yengeleme yen. Wi yengele kaa pye na yiin paa kasɔn yinnye

yen. Wi keyen naa wi toro ti ni, tila pye na yengele paa tuguyenre nda ti wololo ta yen. Wi senpaara tila pye paa janwa gbolo tinme yen†.

⁷Mi Daniyeli mi nungba mila ki yaraga nga kila ki yee naga ki yan. Mbele paa pye na ni, pe sila ki yan, een fo sunndo kongo ngbanga la pe yigi. A pe si fe ma saa lara. ⁸Ki pye ma, mi nungba mila koro le naga yarigbogo nga kila ki yee naga ki wele. A na wire ti si kaa fanla na na. A na yege cenwe pi kannga na woo paa yarifongo yen. Fannga kpe ko sila koro na ni. ⁹A mi si naja wi senpaara ti logo. Miri logo laga nga na, a na yege ki si wo, a mi to mala yege ki jiile wa tara.

¹⁰Maga ta mila seri, mbe ka wele, a mi sigi yan fo kee ka jiri na na, mala yirige mala kannguuro ti kan konaa na kendagala ke ni wa tara ti na. ¹¹A wi silan pye fo: «Daniyeli ma yen ma Yenyele li ndanla fo jenge. Senre nda mi yaa yo ma kan, ti koro wi logo ma wali wi na. Yiri ma yere le laga nga ma yen, katugu panla tun laga ma yeri fonfon nga na.» Naa wila kaa ki senre ti yo na kan, a mi si yiri ma yere na seri.

¹²A wi silan pye naa fo: «Daniyeli, maga ka fye; katugu maga le pilige kongbannga nga mo yee tirige ma Yenyele li yege sogwo, mali yenri mbe nga ki pye ki koro wi jen, Yenyele lon yenrewe pi logo. Mi pan ma korogo mbe yon sogomo kan ma yeri ma yenrewe pi wogo na. ¹³Perisi tara

†10.6: Naga 1.13-15.

meregeye* to ɲa wi yen ti go sigefɔ, wo wila na yege kɔn fɔ ma saa gbɔn pilige nafa ma yiri nungba ni. Eɛn fɔ Misheli*† ɲa wi yen meregeye teele tugbɔmbɔlɔ wo wa, wì si pan mala saga. Ko kì ti m̀ koro wa Perisi tara wunlumbolo pe ni. ¹⁴ Kala na li yaa ka pye ma tara woolo pe na wa wagati ɲa wila paan wa punɔgo na wi ni, ko m̀ pan mbe yo ma kan, katugu ki yariyanga ki yen na para ki wagati punɔgo woo wo senre na.»

¹⁵ Maa ta wila pye naga senre ti yuun na kan, m̀la na yege ki sogo na wele wa tara, mi sila ya mbe para. ¹⁶ Le ki yɔngɔlɔ nungba ke ni, a m̀ si ɲa wì yiri senwee pyɔ kɔrɔɔ wi yan. A wì si pan ma jiri na yɔngbasɛere ti na. Kona, a m̀ si ya mala yɔn ki yenge naa na para. A m̀ si lerefɔ ɲa wila pye na yege sɔɔwɔ wi pye fɔ: «Na tafɔ, yariyanga ɲa m̀ yan, kilan jatere wi piri na na fɔ mala fanɲga ki kɔ na ni. ¹⁷ Na tafɔ, mi ɲa ma tunmbyee, meɛ mbe si ya mbe para na tafɔ ma ni? Koni na fanɲga k̀ kɔ, a na wɔnwɔn p̀ kologo.»

¹⁸ Kona, ɲa wila yiri senwee pyɔ kɔrɔɔ, a wì si jiri na na naa, m̀e fanɲga le na ni. ¹⁹ A wì silan pye fɔ: «Mboro ɲa ma yen ma Yenɲele li ndanla, maga ka fye. Yeyinɲge ki pye ma ni! Fanɲga le ma yee ni, ma kotogo ta!» Maa ta wila pye na para na ni, a m̀ si fanɲga ta. A m̀ suu

pye fɔ: «Na tafɔ, ma mbe ya para na ni, katugu m̀a fanɲga le na ni.»

²⁰ A wì silan pye naa fɔ: «M̀ pan laga ma yeri go ɲga na, maga jen le? Koni mi yaa sɔngɔrɔ sa malaga gbɔn Perisi tara meregeye to ɲa wi yen ti go sigefɔ wi ni. Na mi ka kari, Yavan† tara meregeye to ɲa wi yen ti go sigefɔ, wi yaa pan. ²¹ Eɛn fɔ, ɲga ki yen ma yɔnlɔɔ wa Yenɲele li kaselege sɛwe wi ni, ko m̀ pan mbe yo ma kan. Lere kpɛ woro nala sari ki malaga ki na, kaawɔ meregeye to Misheli ɲa wi yen ye

11 go sigefɔ wo nungba. ¹ Medi tara wunlunɲa Dariyusi wi wunluwɔ pi yeɛ kongbanna li ni, mi jate m̀la pye wa Misheli* wi ni mbe ta mboo saga. ² Koni mi yaa kaselege ki naga ma na.»

Wunlumbolo pele yaa ka malaga gbɔn pe yee ni

A merege* wì sho fɔ: «Wele, wunlumbolo taanri pele yege yaa ka yiri wa Perisi tara ti ni. Poro punɔgo na, tijere woo yaa ka yiri, wo yaa ka pye yarijende legerɛ tafɔ mbe we sanmbala pe ni fuun pe na. Na wiga ka yawa ta wi yarijende legerɛ ti kala na sanga ɲa ni, wi yaa ka leele pe ni fuun pe sun mbe pe wa Yavan tara wunluwɔ pi na.

³ «Eɛn fɔ wunlunɲa kotogofɔ wa yaa ka yiri mbaa wi wunluwɔ pi piin yawa gbɔɔ ni. Iɲga fuun ka kaa ndanla, ko wi yaa kaa piin.

†10.13: Misheli wo wi yen merege ɲa wi yen Izirayeli tara ti go sigefɔ; Dani 10.21; Zhude 9; Naga 12.7.

†10.20: Dani 8.21.

⁴«Een fɔ, na wiga ka gbegele mbe cɛn sanga ŋa ni, pa wi wunluwɔ pi yaa to mbe walagi walagi mbe kari dunruya wi go tijere ki na. Pi se ka kan wi setirige piile poro yeri pe cɛn wa wi yɔnlɔ. Pi yaa ka shɔ wi yeri, mbe kan pele yege yeri. Pi se ka fannga ta paa yege ŋga na pɪla pye. ⁵Yɔnlɔparawa kalige kee wunluwɔ[†] wi fannga ki yaa ka gbɔgɔ fɔ jɛnge, een fɔ wi malingbɔɔnlɔ teele nungba yaa ka fannga ta mbe we wi fannga ki na mbe cɛn tegere ti na. Wi wunluwɔ fannga ki yaa ka gbɔgɔ fɔ jɛnge.

⁶«Na yegele kele ka ka toro jenri, wunlumbolo pe yaa ka yɔn finliwe* le pe yee ni. Yɔnlɔparawa kalige kee wunlunana wi sumboro wi yaa ka pɔri yɔnlɔparawa kameŋge kee wunlunana wi yeri mbege yɔn finliwe pi le. Een fɔ, sumboro wi fannga ki se ka koro wa. Wi pyɔ wi se ka go ta. Wo jate pe yaa kaa gbo mbe pinle mbele paa pan wi ni pe ni, naa wi to wi ni konaa ŋa wɪla pye wi sagafɔ wagati jenri ni wi ni.

⁷«Een fɔ ki jele wi sege woo wa yaa ka yiri mbe cɛn wa wi to wi yɔnlɔ. Wi yaa ka yiri yɔnlɔparawa kameŋge kee wunlunana wi malingbɔɔnlɔ ngbelege ki kɔrɔgɔ. Wi yaa ka sa ye wa wi malaga sigeca ki ni, mboo nandanwa kala li pye wi na, mbe ya wi ni. ⁸Wi yaa ka ki wunlunana wi yarisunndo naa yaara yanlere nda pɛ tugurɔn yan mari gbegele, naa te piiri yaara konaa warifuwe

yaara nda ti yen wi yarisunndo ti woro ti koli mbe kari ti ni wa Ezhipiti tara. Ko pungo na, yegele jenri ni, wi yaa laga yɔnlɔparawa kameŋge kee wunlunana wi na. ⁹Ko wunlunana wo yaa ka yiri mbe kari wa yɔnlɔparawa kalige kee wunluwɔ pi ni, mbe ta mbe to pi na, ko pungo na mbe si songɔrɔ mbe kari wa wi tara.

¹⁰«Yɔnlɔ parawa kameŋge kee wunlunana wi pinambiile pe yaa ka pe yee gbegele malaga ki mege ni, mbe malingbɔɔnlɔ legere ngbelege ka gbogolo, mbele pe yɔn ki se ka jen. Pe ni, nungba yaa ka kari malaga ki na wi malingbɔɔnlɔ pe ni, mbe jaraga paa lafogo tɔnmɔ yen, mbe tara ti ni fuun ti yin mbe kari. Wi songɔrɔsaga, pe yaa malaga ki gbɔn fɔ sa gbɔn wa yɔnlɔparawa kalige kee wunlunana wi malaga sigeca ki na mbe to ki na. ¹¹Kona, yɔnlɔparawa kalige kee wunlunana wi yaa ka kɔnrɔ ta, mbe yiri mbe sa to yɔnlɔparawa kameŋge kee wunlunana wi na. Wo yaa ka malingbɔɔnlɔ legere gbogolo, een fɔ poro yaa ka ye yɔnlɔparawa kalige kee wunlunana wi kee.

¹²«Na paga ka ya ki malingbɔɔnlɔ pe ni mbe kɔ, pa yɔnlɔparawa kalige kee wunlunana wi yaa yin yee gbɔgɔwɔ ni mbe lelegere gbo, een fɔ wi cew tawa pi se kari yege. ¹³Katugu yɔnlɔparawa kameŋge kee wunlunana wi yaa nuru naa mbe

[†]11.5: Yɔnlɔ parawa kalige kee wunluwɔ wo wi yen Ezhipiti tara wunluwɔ we.

malingbɔɔnlɔ legerɛ pele gbogolo mbe wɛ konɔbanmbala pe na. Na wagati wa ka ka toro, na yegele jenri ka toro, wi yaa sɔngɔɔ mbe pan malaga mɛge ni wa Ezhipiti tara, malingbɔɔnlɔ legerɛ ni konaa malingbɔnyaara legerɛ ni. ¹⁴Ko sanga wo ni, lelegerɛ yaa ka yiri yɔnlɔparawa kalige kɛɛ wunlunaɲa wi kɔɔɔɔ. Lewelimbeɛ pele yaa ka yiri wa mboro Daniyeli ma woolo pe ni, mbe sa to wi na, jaɲgo ɲga kɪ yo wa yariyanga ki ni, kigi yɛɛ yɔn fili, ɛɛn fɔ pe se ka ya.

¹⁵«Kona yɔnlɔparawa kameɲge kɛɛ wunlunaɲa wi yaa ka pan, mbe malingbɔɔnlɔ censaga kan, mbe tara gbogolo mberi pye lugusaga malaga sigeca ka tanla, mbe sigi shɔ. Kona, yɔnlɔparawa kalige kɛɛ malingbɔɔnlɔ ɲgbeleye yi se ya yere mboo sige, ali malingbɔɔnlɔ mbele pe yen kotogo ni, pe se ya fanɲga ta mbe yere. ¹⁶ɲa wi yaa pan mbe ye mbe laga ki shɔ, wi yaa kaa piin paa yege ɲga na kuu ndanla. Lere kpɛ se ka ya mbe yere mboo sige. Wi yaa ka sa cɛn wa tara nda ti yɔn ma wɛ ti ni fuun na ti ni, mbe jɔɔɔɔ pye ti na.

¹⁷«Wi yaa kaga kɔn mbege tege, mbe pan wi wunluɔɔ yawa pi ni fuun pi ni. Wi yaa ka yɔn finliwɛ le yɔnlɔparawa kalige kɛɛ wunlunaɲa wi ni, mboo sumborombyɔ wi kan wi yeri pɔɔɔɔ na, jaɲgo mbaa ki jaa mbe yɔnlɔparawa kalige kɛɛ wunluɔɔ pi jɔɔɔ. ɛɛn fɔ ki wogo ki se ka pye. Ki wunluɔɔ pi se ka ye wi kɛɛ. ¹⁸Kona, wi yaa kanɲga

mbe yege wa wa kɔɔɔɔ yɔn tara ti yeri, mberi legerɛ shɔ. ɛɛn fɔ wi yɛɛ nagawa kapyere, malingbɔɔnlɔ togbɔɔ wa yaa ka yiri mberi kɔ, mbe ti ki kapyere ti fɔɔɔ mbe tɔn wi na. ¹⁹Ko pɔɲgo na, yɔnlɔparawa kameɲge kɛɛ wunlunaɲa wi yaa ka sɔngɔɔ wa wi yeera tara malaga sigecara ti kɔɔɔɔ, ɛɛn fɔ wi yaa ka fige mbe to mbe kɔ mbe wɔ wa.

²⁰«Kona, ɲa wi yaa cɛn wa wi yɔnlɔ, wi yaa ka nizara shɔɔ torogo wa wunluɔɔ tara ti laga ɲga ki yen gbɔɔɔɔ ni ki ni, mbe saa nizara shoo leele pe yeri fanɲga na. Na wagati wa ka ka toro jenri, pa pe yaa ki wunlunaɲa wi gbo; ɛɛn fɔ ki se ka pye nanɔbanwa ni nakoma malaga na.

²¹«Naɲa wa yaa ka cɛn wa wi yɔnlɔ, ɲa wi yen ma leele pe mbɛn, mbe sigi ta wunluɔɔ pi gbɔɔɔɔ pe suu kan wi yeri. ɛɛn fɔ wi yaa kaa yege tege wunluɔɔ pi na yeɲinɲge sanga ni tijinliwɛ pee senre ni. ²²Malingbɔɔnlɔ ɲgbelege gbɔɔɔ ɲga ki yaa ka jaraga mbe tara ti tɔn, paa lafogo ma kaa yin ma jaraga, ki yaa ka pɛ mbe kɔ mbe wɔ wa wi yege sɔɔɔɔ. Kundigi ɲa wila yɔn finliwɛ pi le, wo fun wi yaa jɔɔɔ mbe wɔ wa. ²³Na paga ka yɔn finliwɛ pi le wi ni mbe kɔ, wi yaa kaa nambara piin. Wi fanɲga ki yaa kaa gbogo mbaa kee yege, ali mbege ta wi woolo pee lege. ²⁴Yeɲinɲge sanga ni, wi yaa ka ye wa kinda wi laga ɲga kɪ tanla ki ni fuun na ki ni, mbe ɲga wi teelee, naa wi teleye wa kpɛ sila pye ki pye. Wi

yaa ka tara ti yaara naa ti yarijende ti koli mberi yeele wi woolo pe na. Wi yaa ka pyelomɔ ja mbe ta mbe to cara nda pè malaga sigemboro kan ma maga ti na, ko yaa pye wagati jenri ni.

²⁵ «Ko pungo na, wi yaa wi fannga ki le mbe kotogo le yee ni, mbe kari sa to yonloparawa kalige kee wunlunana wi na malingbɔɔnlo ngbelege gbɔgo ni. Kona, yonloparawa kalige kee wunlunana wi yaa yiri wi kɔɔgo malingbɔɔnlo ngbelege gbɔgo ni, nga ki yen fannga ni; een fo wi se ka ya yere mboo sige, katugu pe yaa ka yon le wi na. ²⁶ Mbele pe yaa kaa nii wa wi tabali wi na, pe yaa kaa gbo. Pe yaa ka ya wi malingbɔɔnlo ngbelege ki ni pew, malingbɔɔnlo legerɛ yaa ka welege mbe to mbe ku. ²⁷ Ki wunlumbolo shyen pe yaa kaa ki jaa wa pe kotogo na mbaa tipege piin. Na paga ka fili wa tabali nunnga wi na mbaa jaa mbe li, pe yaa ka yagbogowo senre yo mbe pe yee kan. Een fo nga paa jaa mbe pye, ki se ka yon, katugu ki kɔɔ pi se gbɔn na wagati na wi kɔn ma tege wi fa gbɔn.

²⁸ «Kona yonloparawa kamenge kee wunlunana wi yaa songɔɔ wa wi tara yarijende legerɛ ni. Yenjele li yon finliwe pi le leele mbele ni, wi yaa kaa tipege jate wa wi nawa pe ni, mbe nga wi kɔn ma tege mbe pye pe na ki pye, ko pungo na, mbe si songɔɔ wa wi tara.

²⁹ «Wagati na wi kɔn ma tege na wiga ka gbɔn, wi yaa yiri naa malaga ni yonloparawa kalige kee wunluwa pi kɔɔgo, een fo ko malaga ko se ka pye paa kongbannga ki yen. ³⁰ Leele pele yaa ka yiri wa Mediterane kɔɔje wi yonlo tosaga kee yeri, wa Kitimu ca, tonmɔkɔɔɔ tugbɔɔɔ ni mbe pan malaga ni wi kɔɔgo. Ki yaa kaa wire ti fanla wi na, kona, wi yaa songɔɔ mbe kari wi tara. Yenjele li yon finliwe pi le leele mbele ni, wi yaa ka yiri pe kɔɔgo naa fonnga. Mbele pe yaa kaa ki yon finliwe pi jogo, wo naa poro pe yaa ka gbogolo. ³¹ Malingbɔɔnlo ngbeleye yan wi yaa ka tun, yi yaa ka yiri mbe lajenge kpoyi* konaa malaga sigeca ki tege fyɔngɔ* ni. Yi yaa ka saraga* nga ki maa woo pilige pyew ki wɔmɔ pi sa, mbe si yaritijaanga nga ki maa jɔɔwɔ pi piin ki gbegele mbege tege wa lajenge kpoyi ki ni†. ³² Wi yaa ka mbele pe yaa ka yon finliwe pi jɔɔ pe fanla mbe pe pungo wi tijinliwe pee senre ti ni. Een fo leele pe ni, mbele pè Yenjele li jen, poro yaa ka fannga ta mbe yere mbaa kapyere piin. ³³ Leele pe ni, mbele tijinliwe yen pe ni, poro yaa kaa lelegerɛ nari. Een fo wagati jenri ni, pe yaa ka pele gbo tokobi ni, naa kasɔn yinne ni, naa kaso leme ni konaa mbe pe yaara ti koli pe yeri. ³⁴ Na paga kaa pe kuun sanga na ni, pe se ka sagawa jembe ta, katugu lelegerɛ yaa ka pe yee taga pe na, mbaa ki

†11.31: Dani 9.27; 12.11; Mati 24.15; Maki 13.14.

piin kopiire ni. ³⁵ Ki tijinliwe fenne pe ni, leele pele yaa ka ku, jango ki wamawelewe pi ta pi pe pye fyongo fu, mbe pe pye kpoyi konaa mbe pe pye pe laga fo sa gbɔn ki kɔwɔ wagati wi na, katugu ki kɔwɔ pi yaa gbɔn wagati na wi kɔn ma tege wo ni.

³⁶ «Ki wunlunana wi yaa kaa wi yeera nandanwa kala lo piin, mbaa wi yee yinrigi mbaa wi yee gbogo yarisunndo ti ni fuun ti na. Wi yaa kaa senre nda tii daga yowo ni ti yuun Yenjele na li we yarisunndo ti na li na. Wi kagala ke yaa kaa yongo la kee yege, fo sa gbɔn Yenjele li nangbanwa pi sa pi yee yon fili, katugu nga ki kɔn ma tege, ki yaa pye[†]. ³⁷ Wi se kaa wi teleye pe yarisunndo ti jate konaa yarisunngo nga ki kala li yen ma gbogo jeele pe ni ki ni. Wi se kaa yarisunngo ka kpe jate, katugu wi yaa kaa wi yee gbogo ti ni fuun ti na. ³⁸ Een fo yarisunngo nga ki yen malaga sigecara ti go na, wi yaa kaa ki gbogo. Yarisunngo nga wi teleye pe sila jen, wi yaa kaa ki gbogo mbaa ki kaan te ni, naa warifuwe ni, naa sinndeere songbanga woro ni konaa yaara songbanga woro ta yege ni. ³⁹ Cenle la yege yarisunngo yaa kaa saga wi sa to malaga sigecara ta na. Mbele pe yaa kaa wi jate, wi yaa ka gbogowo kan pe yeri, mbe pe tegetege lelegere go na, mbe tara ti yelee pe na, ti pye pe tonli.

⁴⁰ «Na ki kɔsanga wiga ka gbɔn, yonlɔparawa kalige kee wunlunana wi yaa ka yiri malaga ni wi kɔwɔ. Kona, yonlɔparawa kamege kee wunlunana wi yaa sa to wi na paa tifelingbogo yen wi malaga gbɔnwotoroye pe ni, naa wi shɔn lugufenne pe ni konaa tonmɔkɔwɔ tugbɔwɔ legere ni. Wi yaa kaa yiin tara ti ni, mbaa pe jogo mbaa toro paa yege nga na lafogo ma kaa yin ma jaraga. ⁴¹ Wi yaa ye wa tara nda ti yon ma we ti ni fuun na ti ni mbe lelegere gbo. Een fo Edomu cenle woolo, naa Mowabu cenle woolo konaa Amɔ cenle woolo kundigile pe yaa ka sho wi legbogo ki kee. ⁴² Wi yaa ka cen fannga ki na tara legere go na. Ezhipiti tara fun ti se ka sho mbe to. ⁴³ Wi yaa ka Ezhipiti tara te, naa warifuwe konaa yaara songbanga woro ti ni fuun ti koli. Libi tara fenne naa Etiyopi* tara fenne pe yaa ka taga wi na. ⁴⁴ Wi yaa ka senre ta logo mbe yiri wa yonlɔ yirisaga naa yonlɔparawa kamege kee yeri, to yaa kaa sunndo wi kɔn wi na. Kona, wi yaa yiri wa tara ti ni nangbanwa gbɔɔ ni, mbe sa lelegere tongɔ mbe pe kɔ mbe pe wo wa. ⁴⁵ Wi yaa ka wi wunluwo paara yinre* ti kan wa kɔgɔjeye pe sɔgɔwɔ, wa yanwiga tiyongo kpoyi ki na. Ko pungo na, wi yaa kɔ mbe wo wa, lere kpe wo se ka sa saga wi na.»

[†]11.36: 2 Tesa 2.3-4; Naga 13.5-6.

Jɔlɔɔ konaa kuulo pe yenme kala

12¹ «Ko wagati wo ni, mɛrɛgɛye togbɔɔ Misheli* wi yaa ka pan, wo ɲa wi yen ma woolo pe go sigɛfɔ we. Ko sanga wo yaa ka pye jɔlɔɔ gbɔɔ sanga. Ki jɔlɔɔ cɛnlɛ ka fa to maga lɛ cɛngɛlɛ kɛ da wagati ɲa ni, fɔ ma pan ma gbɔn ki sanga ɲa wi na. Ko sanga wo ni, ma woolo mbele pe mɛrɛ ti yaa ka pye mbe yɔnlɔɔ wa sɛwɛ wi ni, poro pe yaa ka shɔ†. ²Mbele pe yen na wɔnlɔ wa tara ti nɔɔna wa fanra ti ni, pe lɛgɛrɛ yaa ka yen mbe yiri. Pele yaa ka yen mbe yiri mbe yinwege mbakɔɔ ko ta, pele yaa ka yen mbe yiri mbe jɔlɔɔ ta, konaa mbe fɛrɛ shɔ, nda ti yen kɔsaga fu†. ³Leele mbele pe yaa ka tijinliwɛ ta, poro yaa kaa yengɛlɛ paa naayeri yanwa pi yen, mbele pe yaa lelegɛrɛ naga kasingɛ ki ni, poro yaa kaa yengɛlɛ paa wɔnɔɔlɔ ke yen sanga pyew fɔ tetetɛ†.

⁴ «Mboro wo na Daniyeli, ki sɛnrɛ ti yigi ti pye ɲgundo wa ma nawa, ma ki sɛwɛ ɲa wi tɔn ma tɛgɛrɛ tɛgɛ wi na, wi nawa sɛnrɛ tiga ka ta mbe jɛn fɔ sa gbɔn ki kɔsanga wi na. Kona, lelegɛrɛ yaa kari kara, pa ka yaa taga pe jɛnme pi na†.

Kɔsanga kala li yen ɲgundo

⁵ «Mi Daniyeli, mila pye na wele bere, mɛɛ kaa leele shyen pele yɛgɛ yan pɛ yere. Nungba la pye gbaan wi kɛɛ nungba na, sanɲa wi yen gbaan wi kɛɛ sanɲa ki na. ⁶Naɲa ɲa wila lɛn* jɛsɛ yaripɔɔ ti le konaa ma pye yeresaga wa gbaan tɔnmɔ pi na, ki leele shyen pe ni, a nungba sigi naɲa wi yewɛ ma yo fɔ: «Ki kacɛn kagala ke yaa ke yɛɛ yɔn fili wagati wiwiin?»

⁷ «Kona naɲa ɲa wila lɛn jɛsɛ yaripɔɔ ti le konaa ma pye yeresaga wa gbaan tɔnmɔ pi na, a mɪ suu magala li logo. A wɪ suu kalige ki yirige wa naayeri konaa wi kamɛɲgɛ ki ni, ma wugu ɲa wi yen yinwege na fɔ sanga pyew wi na, ma yo fɔ ki kagala ke yaa pye yɛlɛ taanri naa kɔngɔ ni. Cɛnlɛ na li yen kpoyi* Yɛnɲɛlɛ yɛgɛ na, li fanɲa ki ni fuun kiga ka kɔ sanga ɲa ni, kona ki kagala ke ni fuun ke yaa pye mbe ke yɛɛ yɔn fili†.

⁸ «Mi Daniyeli, mila ki sɛnrɛ ti logo, ɛɛn fɔ mɪ sila ti kɔɔ wi jɛn. Kɪ pye ma, a mɪ si yewɛ naa, ma yo fɔ: «Na tafɔ, ki kagala ɲgɛlɛ ke kɔwɔ pi yaa ka pye mɛlɛ?»

⁹ «A wɪ silan yɔn sogo ma yo fɔ: «Ta kee Daniyeli, katugu ki sɛnrɛ ti yaa koro ɲgundo, tɛgɛrɛ mbe

†12.1: Mati 24.21; Maki 13.19; Naga 7.14; 16.18.

†12.2: Mati 25.46; Zhan 5.29.

†12.3: ɲga kigi naga ma yo pe yaa kaa yengɛlɛ paa naayeri yanwa pi yen nakoma paa wɔnɔɔlɔ ke yen, ko kɔɔ wo yen fɔ pe yaa ka gbɔɔwɔ ta.

†12.4: Naga 22.10.

†12.7: Naga 10.5; 12.14.

pye ti na fɔ ki kɔsanga wi sa gbɔn. ¹⁰ Leɛgere yaa ka pye kpoyi, mbe pye mbe laga wamawelege ki fannga na. Eɛn fɔ, lepeepe pe yaa la tipege piin, wa kpe se ka tijinliwe ta pe ni mbege kɔrɔ jɛn. Eɛn fɔ, mbele pe yaa ka tijinliwe ta, poro yaa kaga kɔrɔ jɛn[†]. ¹¹ Saraga* nga ki maa woo pilige pyew, pe yaa ki wɔmɔ pi sa wagati ɲa ni, mbege le le ki wagati wi na fɔ sa gbɔn yaritijaanga nga ki maa jɔgɔwɔ pi piin, ki sa pan ki cɛn wa saraga wɔsaga* ki na, piliye waga kele naa

cɛnmɛ shyɛn naa nafa tijere ma yiri kɛ (1 290) yi yaa toro[†]. ¹² Na lere ɲa ka ka ya mbege kun wi yɛɛ ni, mbe sige fɔ sa gbɔn piliye waga kele naa cɛnmɛ taanri naa nafa ma yiri kɛ ma yiri kanɲurugo (1 335), ferewe yaa pye wi woo.

¹³ « Mboro wo na, ma yere jɛnge fɔ ma sa gbɔn wa ki kɔsaga ki na. Kona, ma yaa wogosaga ta. Ko punɲo na, ma yaa yiri mbɔɔn tasaga ki ta piliye punɲo woyo yi ni. » »

[†]12.10: Naga 22.11.

[†]12.11: Dani 9.27; Mati 24.15; Maki 13.14.